

ΤΑ ΕΝ ΚΑΡΠΑΘΩ ΦΥΤΟΜΕΝΑ
ΚΑΙ ΕΝ ΑΓΙΑ ΓΡΑΦΗ ΑΝΑΦΕΡΟΜΕΝΑ ΦΥΤΑ

Υ Π Ο
ΝΙΚΗΤΑ ΕΜΜ. ΝΙΚΗΤΙΑΔΗ
Θεολόγου

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Προϊόν κόπον πολλοῦ καὶ μελέτης ἐπισταμένης, τῆς Ἀγίας Γραφῆς τῶν βοτανικῶν πηγῶν καὶ τῶν σχετικῶν περὶ τῆς Καρπάθου συγγραφεῶν, ἀποτελεῖ ἡ ἐκπόνησις τῆς ἐργασίας αὐτῆς.

Ἡ φλογερὰ πρὸς τὴν ἰδιαιτέραν μας πατρίδα Κάρπαθον ἀγάπη καὶ ὁ διακαὴς πόθος νὰ ἐντροφῶμεν εἰς τὰ τῆς Ἀγίας Γραφῆς κείμενα, ἐκέντρισαν τὸ ἐνδιαφέρον μας διὰ τὴν συγγραφὴν αὐτήν.

Διττὸς εἶναι ὁ σκοπός. Πρῶτον μὲν νὰ φέρωμεν εἰς φῶς, ἐν ἀπὸ τὰ ἀνεξερευνήτα θέματα τῆς Καρπάθου, τὸ τῆς χλωρίδος, δεύτερον δέ, σχολιάζοντες τὴν δμάδα τῶν φυτῶν αὐτῶν, νὰ διαπιστώσωμεν ὅτι οἱ συγγραφεῖς τῆς Ἀγίας Γραφῆς, ἀναφερόμενοι εἰς ἰδιότητα τῶν ἐν λόγῳ φυτῶν, διὰ τῶν ὁποίων ἤθελον νὰ διδάξουν μίαν ἠθικοθηρησκευτικὴν ἀλήθειαν, ἢ νὰ προσδιορίσουν γερονδὸς ἢ νὰ ἐπισημάνουν περιοχὴν, ἢ κ ρ ι β ο λ ο γ ο υ ν, καίτοι δὲν συνέγραψαν Βοτανικὴν, συμφωνοῦντες νῦν μετὰ τῶν συγχρόνων Βοτανολόγων. Τοῦτο ἐπιβάλλει νὰ πεισθῶμεν ὅτι οἱ συγγραφεῖς τῆς Ἀγίας Γραφῆς ἦσαν θεόπνευστοι, διότι εἶναι δύσκολον, ἀν ὄχι ἀδύνατον, νὰ ἦσαν προικισμένοι μὲ τόσην πολυμάθειαν.

Ὁ τρόπος ἐργασίας μας ὑπῆρξεν ὁ ἀκόλουθος. Ἀνεγράψαμεν εἰς εἰδικὸν πίνακα τὰ τῆς Καρπάθου φυτὰ. Ἐν συνεχείᾳ, εἰς ἕτερον πίνακα τὰ φυτὰ τὰ ἀπαντώμενα εἰς τὴν Ἀγίαν Γραφήν. Ἀνετρέξαμεν εἶτα εἰς τὰς σχετικὰς ἐπιστημονικὰς πηγὰς καὶ ἀνεύρομεν τὴν διττὴν ἐπιστημονικὴν ὀνομασίαν ἐκάστου (ἑλληνιστὶ-λαντινιστὶ), ἐξεθέσαμεν αὐτὰ εἰς πίνακας, κατ' ἀλφαβητικὴν σειρὰν καὶ ἐπελέξαμεν τέλος τὰ ἀπαντώμενα εἰς ἀμφοτέρους τοὺς πίνακας. Τέλος, προέβημεν εἰς τὸ σπουδαιότερον σημεῖον τῆς ἐργασίας μας, ἦτοι, ἐσχολιάσαμεν κάθε φυτόν, ἀπὸ ἀπόψεως Βοτανικῆς, Βιβλικῆς καὶ Καρπαθιακῆς λαογραφίας, παραλλήλιζοντες καὶ συγκρίνοντες τὰ ἐκ τῆς ἐρένης ἐξαγόμενα στοιχεῖα, διατυποῦντες ἐν κατακλειδί καὶ τὰ τελικὰ συμπεράσματα.

Ἐπιβεβλημένον καθήκον θεωρῶ, περαίνων, νὰ εὐχαριστήσω ὄλους ἐκεί-
νους ποὺ μὲ συνεβούλευσαν, ἐμελέτησαν ἢ διώρθωσαν μέρη τῆς παρούσης ἐρ-
γασίας, ἰδιαίτερος δέ, τοὺς Καθηγητὰς τοῦ Πανεπιστημίου κ.κ. Ἐμμ. Γ.
Πρωτοφάλην, Νικόλαον Π. Μπρατσιώτην, Νικόλαον Παπαδόπουλον, Ἐμμ.
Κωνσταντινίδην ὡς καὶ τοὺς συνταξιούχους ἐκπαιδευτικούς κ.κ. Σακελ-
λάρην Ν. Σακελλαρίδην καὶ Ἰωάννην Γ. Ὁθεΐτην.

ΝΙΚΗΤΑΣ ΕΜΜ. ΝΙΚΗΤΙΑΔΗΣ

Κάρπαθος, Θέρος 1975

Α'. ΣΠΕΡΜΑΤΟΦΥΤΑ

α) ΓΕΝΙΚΑ ΠΕΡΙ ΣΠΕΡΜΑΤΟΦΥΤΩΝ

Σπερματόφυτα εἶναι ἐκεῖνα τὰ ἀνώτερα φυτὰ, τῶν ὁποίων ὁ πολλαπλασιασμός τελεῖται μὲ σπέρματα. Τὰ σπερματόφυτα αὐτὰ φυτὰ ὁ Λιναῖος ὠνόμασε φανερόγυμα, εἰς ἀντιδιαστολὴν πρὸς τὰ βακτήρια, τὰ φύκη, τοὺς μήκυτας, τὰ βρυόφυτα καὶ τὰ πτεριδόφυτα, τὰ ὁποῖα ὠνόμασε κρυπτόγυμα, διότι τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἦτο ἄγνωστος ὁ τρόπος τῆς ἀναπαραγωγῆς των. Τὰ σπερματόφυτα τὰ ὁποῖα ὀνομάζονται καὶ ἀνθόφυτα, διαιροῦνται εἰς δύο μεγάλας ὁμάδας, τὰ γυμνόσπερμα καὶ τὰ ἀγγειόσπερμα. Εἰς τὴν ὑποδιαίρεσιν τῶν γυμνοσπέρμων ὑπάγονται τὰ κωνοφόρα, ὡς εἶναι ἡ πεύκη, ἡ ἐλάτη, ὁ κέδρος καὶ ἄλλα μετὰ φύλλων ὡς βελόνης ἢ λέπια. Εἶναι συνήθως ἀείφυλλα ρητινοφόρα μὲ «μαλακὸ» ξύλον καὶ κωνοφόρα. Ἀντιθέτως μὲ τὰ γυμνόσπερμα, τὰ δένδρα τῆς ὑποδιαίρεσεως τῶν ἀγγειοσπέρμων ἔχουν σπέρματα σχηματιζόμενα ἐντὸς ὄσθηκης. Εἰς τὴν κατηγορίαν αὐτὴν ἀνήκουν τὰ περισσότερα ὀπωροφόρα, ὡς ἐπίσης καὶ τὰ δασικὰ δένδρα, π.χ. ἡ ἰτέα, ἡ καρυδέα, ἡ δρυς καὶ ἄλλα. Τὰ δένδρα αὐτὰ εἶναι φυλλοβόλα μετὰ «σκληροῦ» ξύλου καὶ πλατύφυλλα. Ὑπάρχουν ὅμως καὶ πολλὰ ἀείφυλλα, ὡς ἡ ἐλαία, ἡ δάφνη, ὁ πρίνος, ἡ μύρτος καὶ πολλὰ τῶν θερμῶν χωρῶν. Τὰ ἀγγειόσπερμα ὑποδιαίροῦνται εἰς μονοκωτηλήδονα καὶ εἰς δικωτηλήδονα. Εἰς τὰ πρῶτα συγκαταλέγονται οἱ φοῖνικες, ἡ βανανέα, ὁ ἀνανάς κ.ἄ. Εἰς τὰ φυτὰ ταῦτα αἱ νεύρωσις τῶν φύλλων εἶναι οὐσιαστικῶς παράλληλοι, αἱ δὲ ἀγγειώδεις δεσμίδες εἶναι ἐγκατεσπαρμέναι εἰς τὸν βλαστὸν ἄνευ κομβίου καὶ κλεισταί, ἐπομένως δὲν ὑπάρχουν ἐτήσιοι δακτύλιοι. Εἰς τὰ δικωτηλήδονα ἀντιθέτως τὰ φύλλα ἔχουν δικτυοειδῆ νεύρωσιν, αἱ ἀγγειώδεις δεσμίδες εἶναι διατεταγμέναι εἰς τὸν βλαστὸν κυκλικῶς ἀνοικταί, εἰς τὸ μέσον δὲ τοῦ ξυλώδους καὶ τοῦ ἠμώδους τμήματος ὑπάρχει τὸ κομβίον διὰ τοῦ ὁποίου αὐξάνουν κατὰ πάχος. Ἐπίσης ἡ κυρίως ρίζα εἰς τὰ μονοκωτηλήδονα ξηραίνεται ἐνωρίς διὰ νὰ ἀντικατασταθῇ ἀπὸ δευτερεύουσας. Εἰς τὰ δικωτηλήδονα ἀνήκουν ἡ ἰτέα, ἡ λεύκη, ἡ καρυδέα, ἡ δρυς καὶ ἕτερα δένδρα καὶ ἐκτὸς τούτων πολλοὶ θάμνοι καὶ χιλιάδες ποώδη φυτὰ.

ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΙΣ ΚΑΙ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ
ΤΩΝ ΣΠΕΡΜΑΤΟΦΥΤΩΝ ΦΥΤΩΝ

I. ΦΥΛΟΝ: ΓΥΜΝΟΣΠΕΡΜΑ

ΚΛΑΣΙΣ: ΚΩΝΟΦΟΡΑ

Οικογένεια πρώτη: Κυπαρισσίδαι

1) ΑΡΚΕΥΘΟΣ ἢ ΓΙΟΥΝΙΠΕΡΟΣ ὁ ΚΟΙΝΟΣ¹ (Juniperus communis)².

Τὸ εἶδος τοῦτο τῆς Ἀρκεύθου εἶναι αὐτοφυὲς ἀνά τὸν κόσμον. Εἰς τὴν χώραν μας φέρεται καὶ μὲ τὴν ὀνομασίαν «ἀγριοκυπαρίσσι». Φύεται εἰς ἐλαχίστας περιοχὰς τῆς νήσου. Εἰς τὴν γραφικωτάτην περιοχὴν τῆς ἱστορικῆς Κοινότητος Μενετῶν «Ἀφιάρτην» δεσπόζει πολυετῆς «Τσέδρος», παρέχων τὴν πυκνὴν σκιὰν εἰς τοὺς διαμένοντας καὶ διερχομένους. Θεωρεῖται ἀψευδῆς μάρτυς τῶν διαπραχθέντων κατὰ διαφόρους ἐποχὰς ὑπὸ τῶν κατακτητῶν τῆς νήσου, λόγῳ τοῦ ἐπικέντρου τῆς περιοχῆς.

Εἰς τὴν Ἀγίαν Γραφήν ἀναφέρεται ὡς «κέδρος», «κέδρινα ξύλα». Δὲν πρόκειται προφανῶς περὶ τοῦ κέδρου τοῦ Λιβάνου, διότι ἀναφέρεται εἰς περιπτώσεις καὶ γεγονότα λαβόντα χώραν καθ' ἣν ἐποχὴν οἱ Ἰσραηλῖται εὕρισκοντο εἰς τὴν ἔρημον, μακρὰν τοῦ Λιβάνου. Κέδρινα ξύλα ἐχρησιμοποιοῦν εἰς τὰς θυσίας των³ διὰ νὰ ἀντισταθμίσουν τὰς δυσαρέστους ὁσμάς τὰς προερχομένας ἐκ τῶν σφαγιασθέντων πτηνῶν καὶ μόσχων. Εἰς «Λευϊτ.»⁴ ἀναφέρεται καὶ πάλιν περὶ ἀπολυμάνσεως ἐκ τῆς ἀσθeneίας τῆς λέπρας τῶν σκηνῶν καὶ ἀργότερον τῶν οἰκιῶν ὅταν ἐγκατεστάθησαν εἰς τὴν Παλαιστίνην. Ἡ ἀπολύμανσις δὲ αὕτη εἶχε συμβολικὴν σημασίαν. Ὁ καθαρισμὸς τῆς οἰκίας συμβολίζει τὸ μέγεθος τῆς μετανοίας. Αἱ θυσίαι τῶν ὀρνίθων ἦσαν σύμβολον τοῦ θυσιασθέντος Χριστοῦ ὑπὲρ τῆς λεπτωμένης ἀνθρωπότητος. Τὸ ἄσχητον κέδρινον ξύλον, σύμβολον τῆς ἀπαθοῦς Θεότητος. Τὸ δὲ εὐῶδες φυτὸν ὕσσωπος, τῆς τοῦ Παναγίου Πνεύματος εὐοσμίας (Θεοδώρητος). Τὴν εὐοσμίαν καὶ τὴν ἀνθεκτικότητα τοῦ κεδρίνου ξύλου ἐπιβεβαιοῖ ἡ σύγχρονος Βοτανικὴ. Χρησιμοποιοεῖται σήμερον τὸ ξύλον του καὶ διότι εἶναι ἀνθεκτικὸν καὶ διαρκείας καὶ διότι φέρει λεπτὰς ἴνας. Εἶναι ἐξηκριβωμένον ὅτι οἱ καρποὶ καὶ πάντα τὰ μέρη τοῦ δένδρου, καίόμενα ἀποπνέουν εὐάρεστον ὁσμὴν. Εἰς τὴν Ἑλβετίαν «καπνίζουσι» τὰ δωμάτια τῶν Σανατορίων μὲ κώνους ἀρκεύθου καὶ ξηρὰς κορυφὰς τῆς, διὰ τὸν καθαρισμὸν τῆς μολυσμένης ἀτμοσφαιρας καὶ τὴν σύντομον θεραπείαν τῶν ἀσθενῶν.

1. Τσέδρος παρὰ Καρπάθῳ καὶ κέδρος παρ' Ἀγ. Γραφῆ.

2. Μ.Ε.Ε.Φ.Ε. ΚΦ2, τ. 3, σελ. 146.

3. Ἀριθ. 19:6.

4. Λευϊτ. 14:4, 49:53.

Ἡ ἄρκευθος θεωρεῖται καὶ φυτὸν φαρμακευτικόν. Οἱ καρποὶ εἶναι διεγερτικοί, τονωτικοί, εὐστόμαχοι, διουρητικοί καὶ διαφορητικοί. Συνιστῶνται κατὰ τοῦ πνευμονικοῦ κατάρρου, τῆς πνευμ. φυματιώσεως, τοῦ ὑγροῦ ἄσθματος, τῆς καχεξίας καὶ χλωρώσεως, τῆς δυσμηνορροίας, τῶν ρευματισμῶν, νεφρολιθιάσεως, βλενορροίας. Τὸ αἰθέριον ἔλαιον τῆς ἄρκευθου χρησιμοποιοῦνται εἰς τὴν ἰατρικὴν. Θεραπεύει τὴν ψωρίασιν τῶν αἰγοπροβάτων. Τὸ ἔλαιον τοῦτο παράγεται ἀπὸ τὴν ἀπόσταξιν τῶν πριονιδίων τὰ ὁποῖα προέρχονται ἐκ τῆς ἐπεξεργασίας τοῦ ξύλου τῆς. Εἶναι χρώματος ἐλαφρῶς πρασίνου μετὰ χαρακτηριστικῆς εὐαρέστου ὀσμῆς. Ἐκ τῆς ρητίνης, ἣτις περιέχεται κατὰ 10% εἰς τὸ ἔλαιον, κατασκευάζεται τὸ ποτὸν τζινέρβα¹.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐμφαίνεται ἡ συμφωνία Βίβλου καὶ Βοτανικῆς σχετικῶς μετὰ τὰς ιδιότητας τοῦ φυτοῦ. Βαίνομεν ὅθεν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ὁ Μωϋσῆς προφανῶς ἦτο θεόπνευστος διὰ τὴν ἀναφέρειν ιδιότητα ἃς ἡ Βοτανικὴ ἐπιβεβαιῶν, διότι θὰ εἶναι παιδαριῶδες νὰ σκεφθῶμεν ὅτι ἐγνώριζεν ὅσα οἱ νῦν σύγχρονοι ἐπιστήμονες.

2) ΑΡΚΕΥΘΟΣ, ἢ ΠΙΟΥΝΙΠΕΡΟΣ ἢ ΟΞΥΚΕΔΡΟΣ² (Juniperus Oxycedrus)³.

Ἀσκέλινας ὀνομάζεται τὸ εἶδος τοῦτο τῆς Ἀρκευθου ἐν Καρπάθῳ. Ἐκ τῶν κλάδων του κατεσκευάζοντο τὰ λεγόμενα εἰς τὴν Καρπαθιακὴν διάλεκτον «σχιάτσα» (ὑποκοριστικὸν τοῦ ἀρχαίου «σχιδαξ-ακος-σχιδάκιον-σχι(δ)άκι(ον)-σιάτσι»). Ἔθετον ταῦτα ἄνωθεν τῶν «δοκαριῶν» (ξυλίνων πεσσῶν), ἄνωθεν δὲ τούτων «ἀστοιῆς» (ἀστοιβάδες) καὶ τέλος εἰδικὸν χῶμα (πηλὸν) καὶ οὕτω κατεσκευάζον τὰς ὀροφὰς τῶν Καρπαθιακῶν κατοικιῶν. Νῦν, καθ' ἣν ἐποχὴν ἀνευρέθησαν τελειότερα οἰκοδομικὰ μέσα, ἀρκοῦνται νὰ χρησιμοποιοῦν ταῦτα μόνον πρὸς κατασκευὴν ἀγροκατοικιῶν. Πλειστάκις ἐχρησιμοποιοῦντο τὸ ξύλον τοῦ φυτοῦ τούτου πρὸς καῦσιν: ἄκαρπον.

Ἐν τῇ Βίβλῳ ἀπαντᾷ μετὰ πολλὰς ὀνομασίας, ὡς «ἀγριομυρική», «ραθμέν», «ἄρκευθος»⁴. Ἀγριομυρική καθ' Ἡσύχιον εἶναι εἶδος δένδρου. Ἴσως δὲ καὶ Ἐρείκη. Κατὰ τὸν Fillion εἶναι θάμνος φρυγανώδης. Κατὰ τὸν Σύμμαχον, τὴν Χαλδαϊκὴν μετάφρασιν, γαῖδουράκανθον, δένδρον ἄκαρπον. Γενικῶς λοιπὸν πρόκειται περὶ ἀκάρπου φυτοῦ, πρὸς καῦσιν καὶ ἀντοχὴν ἐπιτηδείου, ιδιότητες αἵτινες εἶναι γνωσταὶ ὑπὸ τῶν Καρπαθίων. Οἱ μὴ στηριζόμενοι εἰς τὸν Κύριον παρομοιάζονται ὡς τοιαῦτα ἄκαρπα δένδρα. Ραθμέν:

1. Ἀνάση Ἐμμ., Τὰ φαρμακευτικὰ βότανα τῆς Ἑλλάδος, τόμ. Α', σελ. 160.

2. Ἀσκέλινας παρὰ Καρπάθῳ καὶ Ἀγριομυρική παρὰ Βίβλῳ.

3. Μ.Ε.Ε.Φ.Ε. «Κ.Φ.Ζ.», τόμ. 3, σελ. 145.

4. Ἱερ. 17:16, Βασιλ. Γ' 6:4, Ψαλμ. 120:4.

έν τῇ Ἑβραϊκῇ *Rothem* ἢ *Gnista Monosperma*. Ἄφθονεῖ εἰς τὴν χερσόνησον τοῦ Σινᾶ, δίδουν δὲ οἱ κλάδοι του ἐλαχίστην σιανὴν εἰς τοὺς ὀδοιπόρους. Τὴν ιδιότητά του πρὸς καῦσιν ἀναφέρει ρητῶς τὸ Ἑβραϊκόν¹: «Τὰ ἠκονημένα βέλη τοῦ δυνατοῦ μετὰ ἀνθράκων ἀρκεύθου».

3) ΚΥΠΑΡΙΣΣΟΣ ἢ ΟΡΙΖΟΝΤΙΟΚΛΑΔΟΣ² (*Cupress Sempervirens*)³.

Ἡ κυπάρισσος ἢ ὀριζοντιόκλαδος ἀπαντᾶται, ἐκτὸς τῆς Καρπάθου, εἰς Ρόδον, Κρήτην, Σάμον καὶ Κύπρον, Μικρὰν Ἀσίαν, Περσίαν καὶ γενικῶς εἰς ὀλόκληρον τὴν Ἀσίαν ὡς ἰθαγενὲς φυτόν. Καλλιεργεῖται εἰς ὅλας τὰς παραμεσογειακὰς χώρας ἤδη ἀπὸ τῆς Ρωμαϊκῆς ἐποχῆς. Τὸ ξύλον αὐτῆς εἶναι πολὺ σκληρὸν καὶ μεγάλῃς ἀντοχῆς. Αἱ θύραι τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Πέτρου κατεσκευάσθησαν ἐκ κυπάρισσου καὶ διατηροῦνται ἀνέπαφοι ἐπὶ ἑξακόσια ἔτη. Σὺν τοῖς ἄλλοις, ἔχει ὠραίαν ὀσμὴν. Ὁ Ὀμηρος ἀναφέρει ὅτι εἰς τὴν νῆσον Ὠλυγίαν, ἐνθα ὁ Ὀδυσσεὺς συνήνησε τὴν Καλυψώ, ἠὺδοκίμου ἀκλήθη τ' αἰγυειὸς τε καὶ εὐώδης κυπάρισσος» («Ὁ κόσμος τῶν φυτῶν καὶ τῶν ζώων», σελ. 144). Οἱ χωρικοὶ ἐχρησιμοποιοῦν ἀφέψημα κυπαρισσομήλων, ὡς κατάλληλον διὰ τὴν παῦσιν τῆς τριχοπτώσεως καὶ διὰ νὰ λάβουν σκοῦρον μαῦρον χρῶμα αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς των. Ἐχρησιμοποιεῖτο ἐπίσης ὡς στυπτικόν, ἐφιδρωτικόν καὶ διουρητικόν φάρμακον. Γνωστὸν δὲ ἦτο ὅτι κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἐχρησιμοποιεῖτο κατὰ τῆς αἱμορραγίας καὶ διαρροίας. Ὁ Ἱπποκράτης ἐχρησιμοποιεῖ τὸ ξύλον κατὰ τῶν οὐρικῶν παθήσεων. Εἰς τὴν Σκυθίαν, ἀπὸ τὰ «πριονίδια» τοῦ ξύλου αἱ γυναῖκες κατεσκευάζον τὸ μοναδικὸν καλλυντικόν των. Δι' ἐγκοπῆς συλλέγεται εἶδος ρητίνης, παρόμοιον τῆς πεύκης, ἐκ τῆς ὁποίας, δι' ἀποστάξεως, λαμβάνεται αἰθέριον ἔλαιον, χρησιμοποιούμενον εἰς τὴν φαρμακευτικὴν. Ἐχρησιμοποιεῖτο δὲ ἡ ρητίνη καὶ διὰ τὴν ταρλίχουσιν τῶν νεκρῶν. Χαρακτηριστικόν, ὅτι ἐν Καρπάθῳ ἐφύοντο κυπάρισσοι, εἶναι τὸ γεγονός, καθ' ὃ κατὰ τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν, ὅτε ἡ Κάρπαθος προσέφερον ὡς δῶρον εἰς τὴν Ἀθηναϊκὴν ἡγεμονίαν μεγάλην κυπάρισσον, δεικνύουσα οὕτω τὴν φιλίαν της, μετὰ τὴν κατάλυσιν τῆς Σπαρτιατικῆς ἡγεμονίας. Οὐχὶ μόνον ἐν Καρπάθῳ ἀλλὰ καὶ ἀλλαχοῦ, καλλιεργεῖται διὰ τὴν «σιλουέττα» του, διὸ ἀναφέρεται εἰς τὴν νῆσον σχετικὸν ὁμοικατάληκτον δίστιχον, ἥτοι «μαντινάδα» (ἐκ τοῦ Ἰταλικοῦ *matinata* καὶ κατ' ἄλλους ἐκ τοῦ Βρετανικοῦ *matinada*) καὶ ἐσήμαινε τὸ τραγοῦδι τῶν πρῶνῶν ὠρῶν⁴.

1. Ψαλμ. 120:4.

2. Τσυπαρίσσι, Κυπάρισσος.

3. Μ.Ε.Φ.Ε. «Κ.Φ.Ζ.», τόμ. Γ', σελ. 144.

4. Μιχαηλίδου - Νουάρου, «Λαογρ. Σύμμεικτα», σελ. 56.

«Ἀνάθεμα τὰ δυὸ χωριά ἀν εἶναι τσ' ὡς τὴν βρῦσι,
σὰν κάνω μῆνες νὰ σὲ ᾤ, λιγνὸ μου σουπαρίσσι».

«Ὡ τρικλωνοσουπάρισσο, ρίζε κλαδιὰ τσαὶ κλώνους
νὰ μοῦ διατρέψης τοὺς καμοὺς καὶ τοὺς παντέρμιους πόνους».

Ἐν τῇ Βίβλῳ¹ ἀναφέρεται εἰς ἐνδειξιν ἀνθεκτικότητος καὶ σκληρό-
τητος ἢ κυπαρίσσοσ. Σύμβολον δὲ θεωρεῖται διὰ τὴν σκληρότητα τοῦ ξύλου
τῆς αἰωνιότητος, διὸ συναντᾶται παρὰ τοῖς νεκροῖς.

Οἰκογένεια δευτέρα: Πευκίδια

4) ΠΕΥΚΗ ἢ ΤΡΑΧΕΙΑ² (Pinus Bruttia)³.

Τὸ δένδρον τοῦτο φθάνει εἰς ὕψος 30 ἕως 40 μέτρων, ἐνῶ ἡ περιφέρειά
του δὲν ἀνέρχεται περισσότερον ἀπὸ 4 μέτρα. Ἀρωματίζει τὰ βουνὰ καὶ τὰς
περιοχὰς εἰς ἃς φύεται. Διὰ νὰ ἀναπτυχθῇ χρειάζεται πολὺ φῶς. Ἡ Καρπα-
θιακὴ μοῦσα πολλὰ περὶ αὐτῆς ψάλλει.

«Στὸν Πεύκον τὸν καλυωτὸν ἀποῦναι στὴν Πατέλλα,
ἐκεῖ θὲν νὰ σὲ καρτερῶ κι ὅποτε θέλεις, ἔλα.

Οὐλα τὰ ἔντρη ἔχου δροσιὸ τσ' ὁ Πεύκος ἔχ' ἀέρα
τσαὶ ἔγω μὲ τὸ πουλάτσι μου ἔχω τσαινούργια βέρα».

«Στὸν πεῦκον τὸν καλυωτὸ ἔχω φανάρι κι ἄφτει
νὰ τὸ θωροῦν τὰ προυάτα τος νὰ μὴ πη(δ)οῦν τὸ φράχτη».

Τὰ πεῦκα τῆς Καρπάθου ἀναπτύσσονται εὐκόλως καὶ εὐθυκόρμως.
Ἡ ἀπόδοσίς των εἶναι μεγάλη καὶ σπουδαιοτάτη εἰς οἰκοδομήσιμον καὶ ναυ-
πηγήσιμον ξυλείαν. Ὁ φλοιὸς τῶν πεύκων τῆς νήσου, «πετίλλα», πολὺ ἐχρησι-
μοποιεῖτο ὑπὸ τῶν κατοίκων εἰς δυσκόλους ἐποχὰς.

Εἰς τὴν Βίβλον ἀναφέρεται εἰς τὸν Ἡσαΐαν:⁴ «καὶ ἡ δόξα τοῦ Λιβάνου
πρὸς σὲ ἤξει ἐν κυπαρίσσῳ καὶ πεύκῃ καὶ κέδρῳ ἅμα, δοξάσαι τὸν τόπον τὸν
ἅγιόν μου καὶ τὸν τόπον τῶν ποδῶν μου...». Εἰς τὸ ἐδάφιον τοῦτο ὡς καὶ εἰς
τινα ἕτερα γίνεται λόγος περὶ τῆς μεγάλης ἰσχύος καὶ ὠραιότητος ταύτης,
ὁμοίας τῆς κέδρου τοῦ Λιβάνου. Ταῦτα θὰ χρησιμοποιηθῶσι διὰ τὴν ἀνοι-
κοδόμησιν τῆς πόλεως. Συμφωνία ἀπόλυτος τῆς παλαιᾶς ἐποχῆς τοῦ προφή-
του μετὰ τῆς νῦν, ἐφ' ὅσον εἰς ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις τὰ πεῦκα ἐχρησι-

1. Ἡσ. 44:14.

2. Ἀγριόπευκος.

3. Μ.Ε.Ε.Φ.Ε., Κ.Φ.Ζ., τόμ. Γ', σελ. 149.

4. Ἡσαΐας 5:13.

μποιοῦντο σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ δι' ἀνοικοδόμησιν. Βεβαιοῦται ἔθεν ὅτι ἡκριβολόγουν πράγματι οἱ Βιβλικοὶ συγγραφεῖς.

5) ΠΕΥΚΗ ἢ ΧΑΛΕΠΙΟΣ ἢ ΚΟΙΝΗ¹ (Pinus Halepensis)².

Πρόκειται περὶ τῆς Πεύκης ἐκείνης ἡ ὁποία κοσμεῖ μὲ τὴν χαρακτηριστικὴν «σιλουέττα» τῆς τὰ μεσογειακὰ τοπία, μὲ κώμη ἀπλωτὴν καὶ ἡ ὁποία σπανίζει εἰς τὴν Νῆσόν μας. Τὰ δένδρα ταῦτα παράγουν κώνους, τὰ λεγόμενα κουκουνάρια, τῶν ὁποίων τὰ ξυλῶδη «λέπια» προστατεύουν τὰ σπέρματα τὰ ὁποῖα σχηματίζονται εἰς τὴν ἐπιφάνειάν των. Εἶναι δένδρα ξηρόβια, σχηματίζουν ἐκτεταμένα δάση καὶ εὐδοκιοῦν εἰς ἀσβεστολιθικὰ ἐδάφη.

Εἰς τὴν Ἁγίαν Γραφὴν πολλάκις γίνεται λόγος περὶ τοῦ εἴδους τούτου³ καὶ ὄντως πρόκειται περὶ τούτου, διότι εἰς τὰ περισσότερα σημεῖα μνημονεύεται διὰ τὸ ἀποδειχθῆ ἡ ὠραιότης τῆς περιοχῆς καὶ ἰδίως τοῦ Παραδείσου. «Πᾶν ξύλον τοῦ ἐν τῷ παραδείσῳ τοῦ Θεοῦ οὐχ ὁμοιώθη αὐτῷ ἐν τῷ κάλλει αὐτοῦ»³.

Εἰς πολλὰ σημεῖα τῆς Ἁγίας Γραφῆς φέρεται μὲ τὴν ὀνομασίαν «κυπάρισσος», πρόκειται ὅμως περὶ τῆς Πεύκης τῆς Χαλεπίου (Δ' Βασιλειῶν 19:23, Ἔσμα 1:17, Ἡσαίας 37:24, Ἡσ. 55:13, 60:13). Ὁ Μόφφατ ἀποκαλεῖ τὸ εἶδος τοῦτο «έσαει πρασίνην κυπάρισσον», ὁ Ρ. Τζάστρ «φυλλῶδη κυπάρισσον». Εὐχρηστος δὲ ἐν τῇ Βίβλῳ ἐμφαίνεται αὕτη ὡς ἀνοικοδομήσεως ὕλη. Κατὰ τὸν Χωσέα, τὸ εἶδος τοῦτο εἶναι τὸ ἐβραϊστὶ «πράσινον δένδρον τοῦ ἐλάτου-Μπέρος ραανάν». Ὁ Ἐβενάρι ἀμφιβάλλει ἐὰν ἦτο γνωστὸν κατὰ τοὺς Βιβλικούς χρόνους τὸ εἶδος τῆς πεύκης αὐτῆς. Ὁρισμένοι συγγραφεῖς ἔχουν ἰσχυρισθῆ ὅτι πρόκειται περὶ τῆς «πετρῶδους πεύκης», ὀρισμένοι δὲ περὶ ἐλάτου.

II. ΦΥΛΟΝ: ΑΓΓΕΙΟΣΠΕΡΜΑ

ΚΛΑΣΙΣ: ΔΙΚΟΤΥΛΗΔΟΝΑ

Τάξις πρώτη: Πολυκαρπικὰ

Οἰκογένεια πρώτη: Λαουρίδαι ἢ Δαφνίδαι

6) ΔΑΦΝΗ ἢ ΕΥΓΕΝΗΣ (Laurus Nobilis)⁴.

Ἀνήκει εἰς τὴν οἰκογένειαν «Λαουρίδαι ἢ Δαφνίδαι». Φυτὸν ἀρωματικὸν μὲ φύλλα δερματώδη καὶ ἄνθη ἀφανῆ. Φέρει τὸ αὐτὸ ὄνομα ἀπὸ τῆν

1. Πεύκος, πεύκη.

2. Μ.Ε.Ε.Φ.Ε., Κ.Φ.Ζ., τόμ. Γ', σελ. 149.

3. Ἰεζ. 31:8.

4. Μ.Ε.Ε.Φ. 2, τόμ. Γ', σελ. 168.

ἐποχὴν τοῦ Ὀμήρου. Ἡ Δάφνη κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἦτο τὸ ἱερὸν φυτὸν τοῦ Ἀπόλλωνος, πρὸς τιμὴν δὲ αὐτοῦ οἱ Θηβαῖοι ἐτέλουν ἀνὰ ἐνεαετιὰν τὰ «Δαφνηφόρα». Οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Ρωμαῖοι ἐθεώρουν τὴν δάφνην ὡς σύμβολον τῆς νίκης, τῆς σοφίας καὶ τῆς ποιήσεως¹. Καρπαθιακὴ λαϊκὴ φαρμακευτικὴ χρησιμοποιεῖ τὰ φύλλα τῆς εἰς τὸ λουτρόν. Εἶναι ἐφιδρωτικὰ καὶ ἀντικαταρροϊκά. Ἡ δὲ κόμη βάφεται μαύρῃ λουζομένη δι' αὐτῆς. Λουόμενα τὰ ἄλογα ἀπαλλάσσονται ἀπὸ τὰς «ἀλογομυίας». Εὐχρηστον δὲ ἐν Καρπάθῳ τὸ σχετικὸν δίστιχον:

«Μελαχροινὴ μου κύπερη, δάφνη μου μυρισμένη,
ἡ νιότη σου στὰ χέρια μου εἶναι παρα(δ)ομένη».

Ἐν τῇ Βίβλῳ² φέρεται μὲ τὴν ὀνομασίαν κιννάμωμον καὶ εἶναι γνωστὴ διὰ τὸ ἔλαιόν τῆς, δι' οὗ ἐχρίετο καὶ ἡ Σκηνὴ τοῦ Μαρτυρίου καὶ τὰ σκεύη αὐτῆς. Ἀπαντᾷ δὲ καὶ εἰς τὴν («Ἀποκάλυψιν»), δι' ἧς ἐμφαίνεται ὅτι ἀνέκαθεν ἐκαρποῦτο ὑπὸ τῆς ἀνθρωπότητος.

Οἰκογένεια δευτέρα: Ρανουκκουλίδια

7) ANEMΩNH ἢ ΣΤΕΦΑΝΩΜΑΤΙΚΗ³ (Anemone Coronaria)⁴.

«Ἀνεμώνες» ὀνομάζουσι οἱ κάτοικοι τῆς Καρπάθου τὸ φυτὸν τοῦτο. Εἶναι γνωστὴ εἰς τὴν νῆσον ἢ παρ' ἀρχαίοις προέλευσις τῆς ὀνομασίας τοῦ φυτοῦ ἀνεμώνη. Οἱ ἀρχαῖοι ὑπέθεσαν ὅτι μόνον ὅταν πνέῃ ὁ ἄνεμος ἀνθεῖ ἢ ἀνεμώνη διὸ ἡ ὀνομασία τῆς προέρχεται ἐκ τῆς λέξεως «ἄνεμος». Ἐπίσης γνωστὸς εἶναι σχετικὸς περὶ ταύτης μῦθος. Εἰς τὴν Ἑλληνικὴν μυθολογίαν Ἀνεμώνη ὑπῆρξε μία χαριτωμένη κόρη εἰς τὴν αὐλὴν τῆς Χλωρίδος, ἔνθα ἐθεάθη καὶ ἠγαπήθη ὑπὸ τοῦ Ζεφύρου, τοῦ θεοῦ ὅστις διὰ τῆς πνοῆς του ἐδημιούργει τὰ ἄνθη. Ἡ Χλωρίς ἐφαντάσθη ὅτι ὁ θεὸς τοῦ ἀνέμου ἦτο ἔτοιμος νὰ ζητήσῃ τὴν χεῖρα τῆς, διὸ ὠργισμένη ἀπὸ τὸ σφοδρὸν πάθος τῆς ἀντιζηλίας, ἐξεδίωξεν αὐτὴν μακρὰν τῆς. Συναντήσας ὁμως ταύτην ὁ Ζεφύρος ἐν καιρῷ, μετέβαλεν αὐτὴν εἰς ἄνθος φέρον τὸ γνωστὸν ὄνομα.

Ἀνεμώνη εἰς τὴν Ἀγίαν Γραφὴν θεωρεῖται τὸ κρίνον. Εἶναι τὸ πλέον περιφημον ἐξ ὄλων τῶν φυτῶν τῆς Βίβλου.

Προεκάλεσε τὸ ἐνδιαφέρον πολλῶν ἐπιστημόνων, οἵτινες μὲ ἀκαταμάχητα ἐπιχειρήματα ὑπεστήριξαν ὁ καθ' ἑνας τὴν ἀποψίν του. Πολλὰ εἶδη, ὡς ἰσχυρίζονται οἱ πλεῖστοι τῶν ἐρευνητῶν ἀπαντοῦν μὲ τὴν ἰδίαν ὀνομασίαν.

1. Μ.Ε.Ε.Φ. 2, τόμ. Γ', σελ. 168.

2. Ἐξ. λ: 23, Παροιμ.: ζ:17, Ἄσμα δ:14, Ἀποκάλ. 18:13.

3. Ἀνεμώνη.

4. Μ.Ε.Ε.Φ.Ε., Κ.Φ.Ζ., σελ. 172.

Παραδείγματος χάριν, τὸ ἀναφερόμενον ὡς «κρίνον» παρὰ τοῖς Ο'¹. Ἐτεροὶ ἰσχυρίζονται ὅτι πρόκειται περὶ «ρόδου», ἕτεροι δέ, ὡς ὁ Μόφφατ, ὅτι δὲν πρόκειται περὶ «ρόδου», ἀλλὰ περὶ τοῦ «ναρκίσσου» (*Narcissus Tazetta*). Τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὸν Σολομῶντα ὡς «κρίνα» θεωροῦνται ὡς ὑάκινθοι (*Hjacinthus Orientalis*). Ὁ Σάου ἐκφράζει τὴν γενικὴν ἀποψιν τῶν μὴ βοτανολόγων ἀναγνωστῶν τῆς Βίβλου, ὅταν γνωμοδοτῇ ὅτι ὅλα τὰ κρίνα τῆς τε Παλαιᾶς καὶ τῆς Κ. Διαθήκης ὑπῆρξαν εἶδη τοῦ «*Lillium*», μὲ μόνην τὴν διαφορὰν ὅτι δὲν προχωρεῖ εἰς τὸ νὰ καθορίσῃ ποῖα εἶδη. Ὁ Dokej² ἀποφαίνεται μετ' ἐμφάσεως ὅτι τὸ κρίνον τῆς Παναγίας (*Μανδόνας-L. Longiflorum*), συνήθως θεωρεῖται ὑπὸ τῆς λαϊκῆς συνηθείας ὅτι εἶναι τὸ «κρίνον» τῆς Βίβλου, ἀναμφιβόλως λόγῳ τῆς προηγουμένης γενικῆς αὐτοῦ χρήσεως κατὰ τὴν περίοδον τοῦ Πάσχα. Οὕτως εὐθυγραμμίζεται μὲ τὴν ἀποψιν ὅτι ὅλα τὰ «κρίνα» τῆς Βίβλου ὑπῆρξαν τὸ «*L. Chalcedonium*» τὸ ὁποῖον ἰσχυρίζεται οὗτος ὅτι φύεται ἐκτεταμένως εἰς τὴν Γαλιλαίαν. Ὁ Πάτ³ ἐφιστᾷ τὴν προσοχὴν εἰς τὰς πολυπληθεῖς εἰκονογραφίας καὶ σκαλιστὰς ἀπεικονίσεις τῆς Παναγίας (*Μαντόνας*) καὶ τοῦ μαρτυρίου, τῆς Ἀναστάσεως καὶ Ἀναλήψεως, εἰς ἃς ἀναπαραστάσεις τὸ κρίνον τῆς Παναγίας (*Μαντόνας*) ἐμφανίζεται. Πάντως θεωρεῖ οὗτος ὅτι παρὰ τὴν ἰσχυρὰν λαϊκὴν πεποίθησιν, ὅλαι αἱ Βιβλικαὶ μνεῖαι ἀναφέρονται εἰς τὸ *iernberia Lutea* (REB - KER = Ὀπώρανθος), εἶδος, εἰρήσθω, τὸ ὁποῖον δὲν εἶναι γνωστὸν ἐν Παλαιστίνῃ κατὰ τὸν Πόστ, ὅστις ἀποκαλεῖ τὰ τῶν Ἀγίων Τόπων *Saurantiaca Dinsm*⁴. Ὁ Σμιθ δηλοῖ ὅτι τὸ μόνον ἀληθὲς κρίνον ἐν Παλαιστίνῃ εἶναι τὸ κόκκινον (ἄλικον) τοιοῦτον *Lilium Chalcedonicum*, ἐνῶ ὁ Πόστ σημειοῖ μόνον *L. Cardidum*, τὸ ὁποῖον ὁ Σμιθ παραδέχεται ὅτι φύεται καὶ καλλιεργεῖται ἐκτεταμένως, ἀλλ' εἶναι ἀμφίβολον ἐὰν τοῦτο εἶναι ἐνδημικόν. Ἡ συλλογὴ τοῦ Ναφτόλσκυ ἐπὶ τοῦ προκειμένου, κατὰ τὸ 1925, τακτοποιεῖ τὸ ζήτημα. Ταῦτα τὰ δύο κρίνα φαίνεται νὰ ὑπῆρχον εἰς τὰς βιβλικὰς γαῖας, κατὰ τοὺς βιβλικούς χρόνους.

Ὁ δόκτωρ Βάρμπουργκ πιστεύει ὅτι ἐν ὠρισμένον φυτὸν ἐξυπονοεῖται εἰς τὴν Καινὴν Διαθήκην διὰ τῶν εἰς «κρίνα» μνεϊῶν, ἐφ' ὅσον ἕτερα ὠρισμένα φυτὰ καὶ ζῶα μνημονεύονται εἰς τοὺς ἰδίους γειτονικοὺς στίχους. Οὗτος ὡσαύτως πιστεύει ὅτι ἡ ἀφαίρεσις τῆς σκέψεως δὲν ἦτο ἀκόμη καλῶς ἀνεπτυγμένη κατὰ τοὺς παλαιούς Βιβλικούς καιρούς⁵. Αἱ πλεῖστοι αὐθενταὶ σήμερον θεωροῦν τὴν ἀνεμώνην τῆς Παλαιστίνης ἢ ἄνθος τοῦ ἀνέμου — *Anemone Coro-*

1. Ἡσ. 35:1.

2. Μ.Σ.Α. «P.B.» παρ. 101.

3. Μ.Σ.Α. «P.B.» παρ. 293.

4. Μ.Λ.Α., P.B., παραπομπὴ 267.

5. Μ.Λ.Α., P.B., παραπ. 341.

narā — ὡς τὸ περίφημον κρίνον τῶν πεδίων (καμπανούλα), τὸ ὁποῖον ὑπερέβη «τὸν Σολομῶντα εἰς ἄλην του τήν δόξαν». Μὲ τὰ ποικίλα αὐτοῦ λαμπερὰ χρώματα εἶναι πράγματι τὸ πλέον καταφανὲς φυτὸν τοῦ εἴδους, θεωρηθὲν ὑπὸ τῶν πλείστων ἐκ τῶν συγγραφέων ὅτι εἶναι τὸ περι οὗ ὁ λόγος φυτὸν. Ὁ Τρίστραμ ἔχει νὰ μᾶς εἴπῃ ταῦτα διὰ τὴν Παλαιστινιακὴν ἀνεμώνην: «Εἰς ὅλα τὰ μέρη τῆς χώρας ἐν ἀφθονίᾳ, ἀδιακρίτως σχεδόν, ἡ ἐρυθρὰ ποικιλία τῆς κιτρίνης, γαλανῆς καὶ πορφυρᾶς τοιαύτης, ἀπαντώσης λίαν σπανίως. Ἡ πλέον μεγαλοπρεπῶς χρωματισμένη, ἡ περισσότερον καταφανὴς κατὰ τὴν ἀνοιξιν, ἡ περισσότερον διαδεδομένη παγκοσμίως ἐξ ὅλων τῶν ἀνθίμων θησαυρῶν τῆς ἱερᾶς γῆς. Ἄν ἐν οἰονδήποτε φυτὸν δύναται νὰ ἀξιοῖ ἐξοχότητα μεταξὺ τοῦ θαυμαστοῦ πλοῦτου τῆς ἀνθίσεως ὅστις ἐνδύει κατὰ τὴν ἀνοιξιν τὴν γῆν τοῦ Ἰσραήλ, τοῦτο εἶναι ἡ ἀνεμώνη καὶ ὡς ἐκ τούτου ὀρίζομεν ἐπ' αὐτῆς οὕσης τὸ πιθανώτερον («κρίνον τῶν ἀγρῶν») τῆς ὀμιλίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν»¹. Αἱ λέξεις αἱ Ἑλληνικαὶ αἱ ἀποδίδουσαι «τὰ κρίνα τῶν πεδίων» εἶναι κρίνον ἄγριον, σημαίνουσαι γενικῶς «οἰονδήποτε κρίνον τὸ ὁποῖον ζῆ εἰς τοὺς ἀγρούς». Αἱ ἑβραϊκαὶ λέξεις αἱ χρησιμοποιοῦμεναι διὰ τὸ («κρίνον») εἰς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην εἶναι «Shusan» καὶ «Shushan» καὶ ὁ Χόρνερ ἐφιστᾷ προσοχὴν² εἰς τὸ γεγονὸς ὅτι «Shusan» ἀποτελεῖ σήμερον ὀνομασίαν προσδιδομένην ὑπὸ τῶν Ἀράβων εἰς πᾶν λαμπρὸν τῷ χρωματισμῷ ἄνθος, ὅπερ κατ' αὐτοὺς προσομοιάζει τὸ κρίνον. «Susan» εἶναι ἐπίσης Συριακὴ, Περσικὴ καὶ Κοπτικὴ λέξις μὲ τὴν αὐτὴν ἔννοιαν³. Παραδόξως οἱ «Χαλδαῖοι Τάργουμς» (γραφὴν περὶ τὸν δεῦτερον μὲ δέκατον αἰῶνα μ.Χ.), ὡς καὶ ὁ Μαιμονίδης καὶ ἄλλοι Ραββινικοὶ συγγραφεῖς ἐρμηνεύουν τὰς Ἑβραϊκὰς λέξεις «Shusan» καὶ «Shosannah» ὡς «ρόδον», πιθανῶς λόγῳ τῆς ὁμοιότητος τῶν λέξεων αὐτῶν. Αἱ ἑβραϊκαὶ λέξεις, ἐνικαὶ καὶ πληθυντικαὶ, αἱ χρησιμοποιοῦμεναι διὰ «ρόδα» εἶναι «Shoshanot» καὶ «Shoshanah».

Ἡ ἀνεμώνη ἡ στεφανωματικὴ, ἀντιθέτως, εἰς ἓνα ἢ περισσοτέρους ἐκ τῶν τύπων αὐτῆς ἀπαντᾷ, σχεδόν παντοῦ, εἰς ὅλα τὰ εἶδη ἐδαφῶν καὶ εἰς παντὸς εἴδους καταστάσεις τοῦ περιβάλλοντος. Ἀφθονεῖ εἰς τὸ ὄρος τῶν Ἐλαιῶν σήμερον, ὡς ἠφθόνει κατὰ τὰς ἡμέρας τοῦ Χριστοῦ μετὰ βεβαιότητος. Ἦτο ἐπομένως γνωστὴ εἰς τοὺς ἀκροατὰς τοῦ Ἰησοῦ.

Ἐκ τῶν ὧσων τέλος ἠρευνήσαμεν, δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι ὑπάρχει μία τάσις μεταξὺ τῶν συγχρόνων μεταφραστῶν νὰ εὐρύνουν τὸ διάγραμμα τῶν («κρίνων»), τοῦλάχιστον εἰς τὰς μνείας τοῦ Ματθαίου καὶ τοῦ Λουκᾶ, περιλαμβάνοντες ἄγρια λουλούδια γενικῶς.

Τοῦτο πλησιάζει ἀναμφιβόλως εἰς τὴν ἔννοιαν τῶν λόγων τοῦ Ἰησοῦ.

1. M.A.A., P.B., παραπ. 326.

2. M.S.A., «P.B.», παραπ. 176.

3. M.S.A., «P.B.», παραπ. 306.

Τὸ γένος «άνεμώνη» περιλαμβάνει 85 περίπου εἶδη. Φύεται εἰς πολλὰς περιοχὰς καὶ χώρας, εἰς ἃς προφανῶς συμπεριλαμβάνονται καὶ ἡ Παλαιστίνη καὶ ἡ Κάρπαθος. Ὅλα τὰ εἶδη ἔχουν ἓν ἄνθος. Τὰ σέπαλλα ἔχουν λαμπρὰ χρώματα, διὸ δικαίως ἀνεφέρθησαν ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ. Ἄπαντα τὰ εἶδη εἶναι δηλητηριώδη καὶ ἐπικίνδυνα διὰ τὰ ζῶα. Εὐστόχως λοιπὸν ἀναφέρεται εἰς τὴν Γραφήν ὅτι «ζοῦν σήμερον καὶ αὔριον θὰ καοῦν», ἀσφαλῶς διὰ τὰς δηλητηριώδεις ιδιότητάς των, ἃς ἡ σύγχρονος Βοτανολογία ἐξηκρίβωσεν.

Τάξις δευτέρα: Ροδώδη

Οἰκογένεια πρώτη: Ροδίδαι

8) ΑΜΥΓΔΑΛΗ ἢ ΚΟΙΝΗ¹ (Amigdalus Communis)².

Εἰς ἓν ἐκ τῶν χωρίων τῆς Καρπάθου, τὸν Ὀλυμπον, φέρεται μὲ τὴν ὀνομασίαν ἀμυγδαλέα τὸ δένδρον, ὃ δὲ καρπὸς ἀμύγδαλον. Εἶδη ἀμυγδάλων: πικραμύγδαλα, ἀφράτα, πετραμύγδαλα (μὲ κέλυφος σκληρόν), φουντουκάτα (στρογγυλὰ ὡς τὰ φουντούκια), ἀμυγδαλόψυχα - τὸ ἐσωτερικόν τοῦ ἀμυγδάλου. Γνωστὸν εἶναι τὸ καλούμενον ἀμυγδέλαιον εἰς τὴν νῆσον, τὸ ὁποῖον ἐχρησιμοποιοῦν διὰ τὸν «βῆχα» καὶ διὰ τὴν ταχεῖαν ἀΐξιν τῆς γυναικείας κόμης. Σχετικῶς μὲ τὴν ἀμυγδαλὴν λέγεται τὸ κάτωθι δίστιχο:

«Γιὰ σένα μυγδαλορρωσιτῶ (ἄρρωσταίνω, λαμβάνω χρῶμα ἀμυγδάλου)
καὶ καρυοχλωμαίνω
τσαὶ σταφιομαραίνομαι τσ' ἀνθρώπου 'έτ τὸ λέω».

Εἰς τὴν Παλαιστίνην ὑπῆρξε γνωστὴ ἡ ἀμυγδαλὴ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἰακώβ, ὅτε οὗτος ἔστειλε νὰ προμηθευθῇ τροφήν ἐξ Αἰγύπτου, περὶ τὰ 1707 π.Χ. (Γέν. 43,10). Ἡ ἀποστολὴ ἀμυγδάλων (ὡς δώρου) σημαίνει ὅτι δὲν εἶχεν εἰσέτι καλλιεργηθῆ εἰς Αἴγυπτον. Περὶ τὸ 1491 π.Χ. φαίνεται ὅτι ἐξοικειώθησαν μετὰ τοῦ δένδρου τούτου, διότι ἐνῶ εἶχον κατασκηνώσει εἰς τὴν ἄγονον ἔρημον τοῦ Σινᾶ, ὅπου δὲν ἐφύοντο ἀμυγδαλαῖ, τὰς υἰοθέτησαν ὡς πρότυπα διὰ τὴν διακόσμησιν τῶν κυπέλων, τῶν χρυσῶν στύλων, τῶν λύχνων.

Ἡ ράβδος τοῦ Ἰακώβ³ ἦτο ἀμυγδαλίνη καὶ ὁποσδήποτε ἐλήφθη ἐξ Αἰγύπτου κατὰ τὴν Ἔξοδον. Ὁ Κίττο παρατηρεῖ ὅτι αἱ ράβδοι αὗται ὑπῆρξαν ἀναμφιβόλως ἐπίσημα σημεῖα ἐξουσίας.

Ἡ ἐρμηνεία κατὰ τὸν Μόφφατ τοῦ χωρίου⁴: «Λόγος Κυρίου ἐγένετο ἔτι πρὸς ἐμὲ λέγων, τί βλέπεις σὺ Ἰερεμία; Καὶ εἶπα, βλέπω βακτηρίαν ἀμυ-

1. Ἀμυγδαλὰ Κάρπαθον-ἀμύγδαλα.

2. Μ.Ε.Ε.Φ.Ε. «Κ.Φ.Ζ.», σελ. 197.

3. Ἀριθ. 17,23.

4. Ἰερεμ. 1:11.

γδαλίην, καὶ εἶπε Κύριος πρὸς ἐμέ, καλῶς εἶδες, διότι ἐγὼ θέλω ταχύνει νὰ ἐκπληρώσω τὸν λόγον μου», εἶναι: «Οὗτος ὁ λόγος ἐκ τῆς αἰωνιότητος ἦλθεν εἰς ἐμέ: Ἰερεμία τί βλέπεις: Εἶπον, τὸν βλαστὸν ἐνὸς ἐξυπνητικοῦ δένδρου». Ἡ Ἑβραϊκὴ λέξις ἢ μεταφραζομένη ὡς ἀμυγδαλῆ εἶναι «σακκέντ», σημαίνουσα («νὰ εὐρίσκεισαι ἐν ἐργηγόρσει»), («νὰ προσέχης»), («νὰ σπεύδῃς»). Εἶναι συνεπῶς («ἐν ἐξυπνητικὸν δένδρον»). Ἡ τοιαύτη χρῆσις τοῦ ὄρου ὑπὸ τοῦ Μόφφατ εἶναι ἀπλῶς μία προσπάθεια ἐκ μέρους του διὰ νὰ καταδείξῃ τὸ λογοπαίγνιον εἰς τὸ πρωτότυπον Ἑβραϊκὸν κείμενον. Τὸ λογοπαίγνιον τοῦτο συμπληροῦται διὰ τῆς ἐπομένης προτάσεως: «Καλῶς ἔχετε ἰδῆ, καθότι ἐξύπνιος εἶμαι ὑπεράνω τοῦ λόγου μου διὰ νὰ τὸν μεταφέρω ἔξωθι». Μερικαὶ Γερμανικαὶ μεταφράσεις ἀποδίδουν τὸ «σάκκεντ», ὡς «wachglder», σημαῖνον «ἄκρευθος». Ἡ ἄκρευθος αὕτη ὅπως δὴποτε οὐδεμίαν τινα σχέσιν θὰ ἠδύνατο νὰ ἔχη μὲ τὴν ἀληθῆ ἄκρευθον, καθὼς εἶναι γνωστὴ εἰς ἡμᾶς σήμερον, ἀλλὰ πρόκειται περὶ ἐνὸς ὀσπρίου, τῆς λευκῆς σκουπας, τῆς ὁποίας τὰ λευκὰ μπιζελλοειδῆ ἄνθη ἀνοῦν, ἐπίσης ἐπὶ κλάδων στερουμένων φύλλων, πολὺ ἐνωρὶς τὴν ἀνοιξιν. Ὁ δόκτωρ Ἐβενάρν λέγει, ὅτι εἷς ἄλλος λόγος «ἐπιθέσεως» τῆς λέξεως «σακκέντ» εἰς τὸ δένδρον τῆς ἀμυγδαλῆς θὰ ἀνευρεθῆ εἰς τὸ γεγονός ὅτι ἡ λέξις αὕτη σημαίνει ἐπίσης ἐξαιρετόν ἰκανότητα διεισδύσεως βαθέως ἐντὸς τῶν σχισμῶν τῶν βράχων εἰς τὰ ὀρεινὰ διαμερίσματα τῆς Παλαιστίνης — μετὰ προσπάθειαν καὶ σκληρὸν ἀγῶνα διὰ νὰ ἐπιζήσῃ.

Παρ' ἡμῖν δένδρον «κάρυα» καὶ «καρύσκοι» τῆς τῶν Ὁ' μεταφράσεως ἀποδίδονται «ἀμύγδαλον» καὶ «ἀμύγδαλη» ἀποδίδεται «almond» (ἀμύγδαλον) εἰς τὴν τοῦ Kinkg Tjainms.

Εἰς τὴν Ἀνατολὴν ἐξετιμᾶτο μεγάλως¹, διότι παρεῖχεν ἔλαιον. Οἰονδὴποτε φυτὸν παράγον ἔλαιον ἐξετιμᾶτο εἰς χώρας εἰς ἃς ἡ χρῆσις τοῦ ἐλαίου εἶναι τόσον γενικὴ, ὡς συμβαίνει εἰς τὴν Ἀνατολὴν. Εἰς τοὺς Ἀγίους Τόπους ἐφύετο ἀναμφιβόλως εἰς μεγαλύτεραν ἀφθονίαν κατὰ τοὺς παλαιούς χρόνους, ὅτε ἦτο μία περισσότερον εὐφορος γῆ, ἀπ' ὅσον εἶναι τώρα.

Περὶ τοῦ χωρίου τοῦ σχετικοῦ εἰς τὸ Βιβλίον τοῦ Ἐκκλησιαστοῦ: «καὶ ἀπὸ ὕψους ὄψονται καὶ θάμβοι ἐν τῇ ὁδῷ καὶ ἀνήσει τὸ ἀμύγδαλον καὶ παχυνηθῆ ἢ ἀκρίς καὶ διασκεδασθῆ ἢ κάππαρις, ὅτι ἐπορευθῆ ὁ ἄνθρωπος εἰς οἶκον αὐτοῦ καὶ ἐκύκλωσαν ἐν ἀγορᾷ οἱ κοπτόμενοι» διευπλώθησαν πλεῖσται ἐκδοχαί. Παρ' ἡμῖν ὁ Ἐκκλησιαστής, συμβολικῶς, διὰ τῆς ἀμυγδαλῆς ἀνθούσης, παρίστησι τὰς πολιὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς, προδρόμους τοῦ γήρατος καὶ τοῦ θανάτου, ἦτοι «ἀπὸ ὕψους ὄψονται». Οἱ γέροντες φοβοῦνται τὸν ἀνήφορον, «θάμβοι ἐν τῇ ὁδῷ...». Τὸ βλέμμα των θαμπᾶνει ἰδίως εἰς τὸν ἀνήφορον αὐτόν. Οἱ γέροντες βαδίζουν βαρεῖς καὶ ἐν ἐλάχιστον τοὺς συγκινεῖ καὶ τρομάζει.

1. Μ.Σ.Α., «P.B.», παραπομπή 268.

«Ἀνθίσθη τὸ ἀμύγδαλον», σημαίνει τὴν ἀμυγδαλιὰν καὶ τὸν καρπὸν τῆς. Συμβολίζεται ἡ κεφαλὴ τῶν γερόντων, ἡ ὁποία γίνεται λευκὴ σὰν τὴν ἀνθισμένην ἀμυγδαλιὰν. «Παχυνθῆ ἡ ἀκρίς...». Τὰ πρὶν σὰν ἀκρίδες νεανικὰ τῶν πόδια γίνονται δυσκίνητα σὰν τὰ πόδια τῆς παχυνθείσης ἀκρίδος. «Διασκεδασθῆ ἡ κάππαρις». Ἡ κάππαρις εἶναι ὀρεκτικὸν καὶ διεγερτικὸν τῶν σωματικῶν ὀρέξεων. Εἰς τοὺς γέροντας ἀμφοτέρα καταπίπτουν. Προτιμότερον, ὅμως, συνεχίζει ὁ ἴδιος σχολιαστῆς¹ νὰ μεταφρασθῆ κάπως ἐλεύθερα: «Ἐνῶ θὰ ἐξακολουθῆ ἐπάνω εἰς τὴν γῆν νὰ ἀνθίσθῃ ἡ ἀμυγδαλῆ καὶ νὰ πετάγωνται παχέα καὶ δροσερὰ τὰ βλαστάρια καὶ νὰ σκορπίζωνται τὰ πέταλα τῶν ἀνθῶν τῆς καππάρως, ὁ ἄνθρωπος θὰ μεταβαίῃ ἐντὸς ὀλίγου εἰς τὴν αἰώνιον κατοικίαν του». Εἶναι ὅμοιον πρὸς τό: «Γιὰ δὲς καιρὸ ποὺ διάλεξε ὁ χάρος νὰ μὲ πάρῃ, τώρα π' ἀνθίζουν τὰ κλαδιὰ καὶ βγάζει ἡ γῆ χορτάρια».

Ὁ Γκούντσπηντ ἀποδίδει τὸν στίχον ὡς ἐξῆς: «Ἐπίσης οὗτος φοβεῖται κάποιον ὕψος καὶ τρόμοι εὐρίσκονται καθ' ὄδον καὶ οὕτως ἀπορρίπτει τὸ ἀμύγδαλον καὶ ἡ ἀκρίς εἶναι φορτικὴ καὶ ὁ καρπὸς τῆς καππάρως ἀνεπίδραστος».

Ἡ παραλλαγὴ τοῦ Ντάεν εἶναι διάφορος: «Καὶ θὰ φοβοῦνται ὑψηλὰ πράγματα καὶ θὰ φοβοῦνται καθ' ὄδον. Ἡ ἀμυγδαλῆ θὰ ἀνθίσθῃ, ἡ ἀκρίς θὰ καταστῆ παχῆα καὶ ἡ κάππαρις θὰ καταστραφῆ». Περισσότερον ἱκανοποιητικὴ θεωρεῖται ἡ ἐκδοχὴ τοῦ Μόφφατ: «Ὅταν τὸ γῆρας θὰ φοβῆται τὸ ὕψος καὶ ὅταν εἰς περίπατος μόνον ἔχει τοὺς τρόμους του, ὅταν ἀκόμη καταστῆ ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ λευκὴ δίκην ἀμυγδαλῆς καὶ σέρνει τὰ μέλη τοῦ σώματός του καὶ τὸ πνεῦμα χαλαροῦται καὶ μαραίνεται». Ἐνταῦθα ὑπαινίσσεται τὸ γεγονός ὅτι ἂν καὶ τὰ ἄνθη τῆς ἀμυγδαλῆς εἶναι εἰς τὴν πραγματικότητά χρώματος πίνκ ἐλαφροῦ, ὅταν θεωρῶνται ἐξ ἀποστάσεως ἀμυγδαλαῖ εἰς πλήρη ἀνθῆσιν προσφέρουν ἀποφασιστικῶς μίαν χιονόλευκον ἀποψιν.

Περὶ δὲ τὸ χωρίον τῆς Γενέσεως² «ἔλαβε δὲ ἑαυτῷ Ἰακώβ ράβδον στυρακίνην χλωρὰν καὶ καρυῖνην καὶ πλατάνου καὶ ἐλέπισεν αὐτάς Ἰακώβ λεπίσματα λευκὰ περισύρων τὸ χλωρόν, ἐφαίνετο δὲ ἐπὶ ταῖς ράβδοις τὸ λευκὸν δ ἐλέπισε ποικίλον», παρ' ἡμῶν πρόκειται περὶ ράβδου ἐξ ἀμυγδαλῆς, ὡς ἐπίσης καὶ ἐκ τῶν Μόφφατ, Τζάστρο καὶ Γκούντσπηντ καὶ οὐχὶ περὶ «λεπτοκαρυῆς» (φουντουκιάς). Ἡ δὲ λέξις «λουζὰ» ἀναφέρεται εἰς τοποθεσίαν ἔνθα ἀφθονοῦν αἱ ἀμυγδαλαῖ. Αἱ μαρτυρίαι δὲ αὐταὶ ἄγουν εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἡ ταυτόσημος Ἀραβικὴ λέξις «λουζ» σημαίνει τὴν ἀμυγδαλῆν. Ἐν μέσῳ ἀνθρώπων τόσον πολὺ ἀγαπώντων τὴν ποιητικὴν εἰκόνα, ὡς οἱ Ἑβραῖοι, δὲν εἶναι παράξεον ὅτι ἡ λέξις «σακκέντ», δεικνύουσα ὡς ἔξυπνον ἢ ἐποφθαλμιῶν δένδρον, βιαστικὸν νὰ προβάλλῃ τὰ ἄνθη του πρὶν ἀπὸ τὰ ἄλλα δένδρα,

1. Για ννα κο πο ὕλου Ἰωήλ, «Ἡ Π.Α. κατὰ τοὺς Ο'», σελ. 235.

2. Γενέσ. 30:37.

ἀπέληξε νὰ χρησιμοποιῆται ὡς συνώνυμον μὲ τὸ «Λούζ», τὸ δένδρον τῆς ἀμυγδαλῆς.

Ἡ ἀμυγδαλῆ θεωρεῖται σεβαστὸν δένδρον ὑπὸ τῶν Ἑβραίων καὶ ἀκόμη μέχρι σήμερον οἱ σύγχρονοι Ἀγγλο-ἑβραῖοι φέρουν κλάδους ἀνθισμένους ἀμυγδαλῆς ἐντὸς τῶν συναγωγῶν αὐτῶν κατὰ τὰς ἑορτὰς τῆς ἀνοίξεως, ὡς οἱ Ἑβραῖοι κατὰ τὴν παλαιὰν ἐποχὴν ἐσυνήθιζον νὰ φέρουν κλάδους φοίνικος (βάϊα) εἰς τὸ τέμπλον¹.

Εἰς Τοσκάνην ἐπιτάσσονται κλάδοι ἀμυγδαλῆς ὡς θεϊκαὶ ράβδοι, διὰ νὰ ἐντοπίσουν τὸν κεκρυμμένον θησαυρόν. Οἱ ΡΚαθολικοὶ ἀπονέμουν τὸ δένδρον εἰς τὴν Παρθένον Μαρίαν καὶ οἱ Μωαμεθανοὶ βλέπουν εἰς αὐτὸ ἓν σύμβολον τῆς ἐλπίδος τοῦ Οὐρανοῦ.

Ἐπάρχουν πολλοὶ θρύλοι ἀφορῶντες εἰς τὴν «θαυματουργὸν» βλάστησιν τῶν κλάδων τῶν ἀμυγδαλῶν. Ὁ Γουῶγκνερ ἔχει ἐξοικειώσει τὸν κόσμον μεθ' ἐνὸς ἐξ αὐτῶν εἰς τὴν περίφημον αὐτοῦ ὑπεραν, τῆς ὁποίας τὰ δείγματα εἶναι ὅτι ἡ κρίσις τοῦ Θεοῦ εἶναι κατὰ πολὺ περισσότερον εὐγενεστέρα καὶ περισσότερον ἐπιεικὴς ἀπὸ τὴν ἰδικὴν μας. Ἡ ἱστορία τοῦ Τούρπιν περὶ τοῦ Καρόλου τοῦ Μεγάλου συσχετίζει τὴν θρυλικὴν ἀφήγησιν τῶν τόξων τοῦ στρατοῦ τοῦ μεγάλου αὐτοκράτορος, τὰ ὁποῖα εἶχον ἐμπηγῆ ἐντὸς τοῦ ἐδάφους, ὅτε οὗτος εἶχε στρατοπεδεύσει καὶ τὰ ὁποῖα ἐβλάστησαν κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς νυκτὸς καὶ ἐσκίασαν τὰ ἀντίσκηνα τὴν ἐπομένην ἡμέραν.

Ὁ Βιργίλιος συσχετίζει ἱστορίαν ἀνθούσης βακτηρίας.

9) ΠΟΤΗΡΙΟΝ τὸ ΑΚΑΝΘΩΔΕΣ² (Poterium Spinosum)³.

Εἶδος χαμηλοῦ, ἀκανθωτοῦ θαμνίσκου. Στοιβή τῶν ἀρχαίων. Φύεται εἰς χέρσα μέρη. Ὡς ἔγχυμα τῶν ἀνθέων καὶ τῶν καρπῶν ἐχρησιμοποιήθη κατὰ τῶν κρυολογημάτων, τῶν πλευριτίδων καὶ ὡς διουρητικὸν κατὰ τῶν ἡπατικών καὶ σπληνικῶν νόσων καὶ κατὰ τῆς πιέσεως μετ' ἀρίστων ἀποτελεσμάτων. Τὰ φύλλα τῆς εἶναι γαλακταγωγὰ ὅταν ζεστά καταπλάσσωνται εἰς τοὺς μαστούς τῆς λεχώνας.

Ἐν τῇ Ἀγίᾳ Γραφῇ⁴ ἀναφέρεται ὡς ἀναφέρεται καὶ τὸ φυτὸν κόνουζα.

10) ΠΙΡΟΣ ὁ ΚΟΙΝΟΣ⁵ (Pirus Communis)⁶.

Εἶναι ἡ ἀπιδέα ἡ ἀγρία. Ἀνήκει εἰς τὴν οἰκογένειαν «ροδίδαι». Ἐτέρα ἐν Καρπάθῳ ποικιλία εἶναι ἡ «σκουραχλαά». Ἐκαστον ἐκ τῶν καρπῶν του,

1. Μ.Σ.Α., «Ρ.Β.», παραπομπὴ 306.

2. Ἀστοιή-ἀστοιβή.

3. Μ.Ε.Ε.Φ.Ε., «Κ.Φ.Ζ.», σελ. 193.

4. Ἡσ. 55:15.

5. Ἀχλαά ἐν Καρπάθῳ, μηλέα ἐν Βίβλῳ.

6. Μ.Ε.Ε.Φ.Ε., «Κ.Φ.Ζ.», σελ. 183.

δηλ. ἀχλάδι, κόπτεται εἰς δύο τεμάχια καὶ ἀποξηραίνεται, φυλάσσονται δὲ ἐντὸς πύθων ὡς τροφή διὰ τὸν χειμῶνα, λέγονται δὲ ἀχλαοκόποι. Εἶναι γνωστὸν δένδρον ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα. Εἶναι ἡ «ὄγγη» τοῦ Ὀμήρου. Οἱ καρποὶ τῆς εἶναι «στυφοὶ» καὶ περιέχουν γλυκοδριπόζη. Ἐκ τούτων παράγεται εἶδος οἴνου, ὁ ἀχλαδίτης. Τὸ ξύλον τῆς προσφέρεται εἰς τὴν ἐπιπλοποιίαν. Οἱ χωρικοὶ καταπολεμοῦν μὲ τοὺς καρπούς τῆς τὴν δίψαν. Θεωροῦνται ὅμως βαρυστόμαχα. Ἡ φλούδα τῶν δένδρων συνιστᾶται εἰς τοὺς πυρετοὺς καὶ διὰ δυνατὰς πλύσεις. Τὰ φύλλα τῆς ὡς ἔγχυμα θεωροῦνται ὡς διουρητικὸν καὶ ἀντισηπτικὸν τῶν οὐροφόρων ὁδῶν, εἰς κυστίτιδας, κακοσμίας τῶν οὐρῶν, οὐρικός λιθιάσεις, πόνους τῆς κύστεως. Ἄπαντα τὰ μέρη τοῦ δένδρου εἶναι εὐχρηστα ἐναντίον τῶν δηλητηριάσεων προερχομένων ἀπὸ μανιτάρια. Τοῦτο ἦτο γνωστὸν παρ' ἀρχαίους. Καὶ νῦν ἐν Εὐρώπῃ ἐπικρατεῖ ἡ συνήθεια αὕτη καὶ εἶναι λίαν ἀσφαλῆς.

11) ΔΑΜΑΣΚΗΝΕΑ ἢ ΠΡΟΥΝΟΣ ἢ ΔΑΜΑΣΚΗΝΕΑ¹ (Prunus Domascena)².

Ἀνήκει εἰς τὴν οἰκογένειαν «ροδίδαι». Κατάγεται ἀπὸ τὴν Δαμασκόν. Εἰς τὴν Εὐρώπῃ εἶναι καλλιεργούμενον, ἐνῶ εἰς τὴν Ἀσίαν εἶναι αὐτοφυές. Τὰ σπέρματά τῆς ἀνευρέθησαν εἰς τοὺς λιμναίους οἰκισμοὺς τῆς λιθίνης ἐποχῆς, εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ Ἑλβετίαν. Εὐδοκιμεῖ εἰς καλλιεργούμενα καὶ καλῶς λιπασμένα ἐδάφη. Χρειάζεται ὅλας τὰς χειμερινὰς φροντίδας, δηλ. ἐντομοκτόνα, μυκητοκτόνα κλπ. Εἶναι εὐαίσθητον εἰς ὠρισμένας ἀσθeneίας, ὡς εἶναι «ἡ γκριζα μούχλα, ἡ μαύρη σκωρία, ἡ ριζοσηψία, οἱ ὀπλόκαμποι καὶ οἱ καρκόκαψες». Ὁ καρπὸς χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν ζαχαροπλαστικήν. Ὁ δὲ Διοσκουρίδης ἀναφέρει περὶ τῶν θεραπευτικῶν ιδιοτήτων αὐτῶν, γράφων: «Τῶν δὲ συριακῶν καὶ μάλιστα τῶν ἐν Δαμασκῷ γεννωμένων ὁ καρπὸς ξηρανθεὶς εὐστόμαχος καὶ κοιλίας σταλτικός». Ἐκ τῶν καρπῶν τῆς δύνανται νὰ ρυθμισθοῦν αἱ κενώσεις τοῦ ὀργανισμοῦ. Εἶναι εὐκολοχώνευτα ὡς μαρμελάδα³.

12) ΠΡΟΥΝΟΣ ὁ ΕΜΒΟΛΙΜΟΣ⁴ (Prunus Instititia)⁵.

Ἀνήκει εἰς τὴν οἰκογένειαν «ροδίδαι». Εἶναι μικροῦ ὕψους δένδρον, οὐχὶ ἀκανθωτὸν καὶ τὰ λευκὰ ἄνθη του ἀναπτύσσονται πρὸ τῶν φύλλων του, εἰς πολὺ μικροὺς κλάδους. Ὁ ἡμερος προῦνος ἀπαντᾶται εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὡς καὶ εἰς τὴν λοιπὴν Εὐρώπῃ, καλλιεργούμενος. Εἰς τὴν Ἀσίαν ἀπαντᾶται ὡς

1. Δαμασκηνιά-Προύνος.

2. Μ.Ε.Ε.Φ.Ε., «Κ.Φ.Ζ.», σελ. 193.

3. Ἀνάση Ἐμμ., «Τὰ φαρμακευτικὰ βότανα τῆς Ἑλλάδος», τόμ. Β', σελ. 69.

4. Μπουρνελά-Μηλέα.

5. Μ.Ε.Ε.Φ.Ε., «Κ.Φ.Ζ.», σελ. 193.

αὐτοφυῆς, ἀλλ' οὐχὶ εἰς ἀγρίαν κατάστασιν. Κατάγεται ἀπὸ τὴν Σιντικὴν. Εἰσῆχθη εἰς τὰς παραμεσογείους χώρας κατὰ τὸν 1ον μ.Χ. αἰῶνα καὶ μέσῳ τῆς Ἀρμενίας, διότι «ἀρμενικὰ μῆλα» τὰ ὀνομάζει ὁ Διοσκουρίδης. Ὁ Γαληνὸς καὶ οἱ Ῥωμαῖοι τὰ ὀνομάζουν «πρεκόκια». Ὡς βερικόκον ἀναφέρεται ἀπὸ τὸν Δημόκριτον¹.

13) ΠΡΟΥΝΟΣ ἢ ARMENIKH ἢ ARMENIKH ἢ ΚΟΙΝΗ² (Prunus Armenica ἢ Armenica Vulgaris)³.

Ἀνήκει εἰς τὴν ἰδίαν οἰκογένειαν. Εἶναι ἡ γνωστοτάτη βερικόκια, γνωστὴ ἀκόμη καὶ μετὰ ἄλλα κοινὰ ὀνόματα: Ζαρταλιά καὶ Χρυσομηλιά. Πατρίδα τῆς θεωρεῖται ἡ Κίνα. Ἦλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τὴν Ἀρμενίαν. Ὁ καρπὸς τῆς χρησιμοποιοῦται εἰς τὴν Ζαχαροπλαστικὴν εἰς ποικίλα παρασκευάσματα, μαρμελάδες, κομπόστες, ζαχαρόπηκτα κλπ.

14) ΜΗΛΕΑ ἢ ΠΑΡΑΔΕΙΣΙΑΚΗ⁴ (Malus Paradisica)⁵.

Τὸ εἶδος ἐκ τοῦ ὁποῦ προῆλθον αἱ διάφοροι ποικιλίαι κατάγεται ἀπὸ τὴν Νότ. Εὐρώπην καὶ τὴν Κεντρ. Ἀσίαν. Κατὰ τὴν λιθινὴν ἐποχὴν οἱ κάτοικοι τῶν λιμναίων περιοχῶν τῆς Β. Ἰταλίας καὶ τῆς Ἑλβετίας ἔτρωγον μῆλα. Ὁ Ὅμηρος ἀναφέρει τὴν μηλέαν καὶ τὴν ἀχλαδέαν (ἔγχνη) καὶ τὴν ροιάν: «Δένδρα δ' ὑψιπέτηλα κατὰ κρηθεν χέε καρπὸν ἔγχνηαι καὶ ροιαὶ καὶ μηλέαι ἀγλαόκαρποι»⁶. Ἐκ τῶν μῆλων ἐξάγεται καὶ ὁ γνωστὸς «μηλίτης οἶνος».

Εἰς τὴν Βίβλον⁷ περιγράφονται ὑπὸ τοῦ Σολομώντος ὡς εὐώδη, γλυκέα καὶ ὄραϊα. Εἰς Παλαιστίνην ὁμοῦς σπανίζουσιν, διὸ καὶ ὑπολαμβάνουσι τινες τὰ ἀνωτέρω εἶδη, ὡς καὶ διάφορα ἐσπεριδοειδῆ, νοητέα καὶ ὡς «μῆλα χρυσᾶ εἰς ποικίλιματὰ ἀργυρᾶ»⁸. Πιστεύεται ὅτι ὀνομάσθη παραδείσιος, διότι ἐξ αἰτίας τῆς ὀραϊότητος τοῦ καρποῦ τῆς ὑπέπεσεν εἰς πειρασμὸν ἡ Εὐα.

15) ΡΟΔΗ ἢ ΒΑΤΩΔΗΣ ἢ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΑ⁹ (Rosa Dumetorum)¹⁰.

Ἀνήκει εἰς τὴν οἰκογένειαν «ροδίδαι». Τὸ ἄνθος, τὸ κοινὸν ρόδον. Ὑπάρχει καὶ ἐπίθετον ἐν Καρπάθῳ Ρο(δ)ωπός: Τὸ ποιμενικὸν ζῶον,

1. Γεωπονικά: 10, 73,3.

2. Χρυσομηλιά-Μηλέα.

3. Μ.Ε.Ε.Φ.Ε., «Κ.Φ.Ζ.», σελ. 194.

4. Μηλά-Μηλέα.

5. Μ.Ε.Ε.Φ.Ε., «Κ.Φ.Ζ.», σελ. 183.

6. Ὀδύσεια: η: 15.

7. Ἄσμα 2:3-5, ζ:8, η:5 καὶ Ἰωήλ 1:12.

8. Παροιμιῶν 25:11.

9. Ροδάρ-Ρόδον.

10. Μ.Ε.Ε.Φ.Ε., «Κ.Φ.Ζ.», σελ. 188.

τουτέστι τὸ ἔχον περὶ τὰς πλευρὰς στίγματα ροδόχροα, ἐρυθρωπὰ (μελανὰ καὶ λευκά): «Ἔ, μωρὴ ρο(δ)ωπὴ προατίνα» καὶ ρῆμα ρο(δ)ίζω: ἐρό(δ)ισεν ἢ Ἀνατολή, ὑποφώσκει: «ὡσάν ἐρό(δ)ισεν, ἤφια 'πὸ τὸ χωριό», περὶ τὸ λυκαυγές. Πρβλ. τὸ ἀρχαῖον ὀμηρικὸν «ροδοδάκτυλος Ἡώς». Μεταφορικά: «τὰ ρό(δ)α τοῦ φούρνου», τὸ ἀριστερὸν μέρος τοῦ κλιβάνου, ἔνθα μετὰ τὴν πυράκτωσίν του συσσωρεύουν τοὺς ἄνθρακας, ἵνα ἔχῃσι χῶρον καθαρὸν διὰ τὰ ψωμιά. Καὶ ρο(δ)ομούσκια, τά: εἶδος σταφυλῆς ροδοχρόου καὶ ρο(δ)οσταμνιά, ἢ: νέα χαρίεσσα, εὐειδῆς καὶ ροδοπάρειος¹. Γνωστὰ καὶ τὰ τῆς Καρπάθου δίστιχα:

«Πές μου τριανταφυλλάτσι μου ἄσ σοῦ 'φταιξα ποτέ μου
τσ' ἐρνήστης τῆς πατρίδας μας, σβουρὲ ἀσιλικέ μου».

«Τὸ (γ)άλα πὸ σὲ (β)ύζασα χανάλλι νὰ σοῦ (γ)ένη
τσαὶ νὰ (γ)ενῆ ροδόσταμο, τῆ νιότη σου νὰ ραίνη»².

Ἡ Σαπφὼ (630 π.Χ.), ἡ πλέον φημισμένη ποιήτρια τοῦ ἀρχαίου κόσμου, χαρακτηρίζει τὸ τριαντάφυλλον ὡς τὸν βασιλέα τῶν λουλουδιῶν. Ὁ καρπὸς εἶναι συγκάρπιον, τὸ ὁποῖον ἄλλοτε τὸ ἐχρησιμοποιοῦν ὡς θεραπευτικὸν τῆς διαρροίας, ἐξ αἰτίας τῆς μεγάλης περιεκτικότητός του εἰς ταννίνην. Νῦν γνωρίζομεν ὅτι ἐκτὸς ταύτης, περιέχει εἰσέτι βιταμίνας C, B1, B2, E, D, K καὶ τὴν προβιταμίνην A. Ἐξ αὐτῆς παράγεται τὸ γνωστὸν, ἰδίως ἐν Βουλγαρίᾳ, «ροδέλαιον», διὰ τὴν παραγωγὴν τοῦ ὁποῖου χρειάζονται 3-4 τόννοι νωπῶν πετάλλων, διὰ νὰ παραχθῆ ἓν κιλὸν ροδελαίου. Ἐν Ἱεροσολύμοις ὑπάρχει ἡ Κοιλὰς τῶν Ρόδων, ἔνθα καλλιεργεῖται ἡ Ροδῆ ἢ δαμασκηνῆ, διὰ τὴν παραγωγὴν τοῦ ροδοστάγματος, τὸ ὁποῖον χρησιμοποιοῦν οἱ ναοὶ καὶ αἱ μοναί. Εἰς τὴν Χριστιανικὴν πίστιν «τὸ Ρόδον τὸ Ἀμάραντον» συμβολίζει τὸν Θεάνθρωπον καὶ τὸ «Ρόδον τὸ Μυστικόν» τὴν Παρθένον Μαριάμ.

16) ΠΛΑΤΑΝΟΣ ἢ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ³ (Platanos Orientalis)⁴.

Ἀνήκει εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν Πλατανοειδῶν. Ἐν Καρπάθῳ ἀναφύεται ὠραῖον, ἀγέρωχον καὶ ὑψηλὸν δένδρον, κοινὸν εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα. Οἱ χωρικοὶ χρησιμοποιοῦν τὴν φλούδαν κοχλασμένην εἰς τὸν πονόδοντον, ἢ δὲ ἐκ τῶν φύλλων στάκτη, ἀναμιγνυομένη μὲ οἶνον («μπρούσικον»), χρησιμοποιοεῖται κατὰ τῆς δυσεντερίας. Εἰς τὴν φλούδαν ὑπάρχει ἐρυθρόφαιος χρωστικὴ ὕλη, ἢ φλωβαφίνη. Ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους ἰατροὺς παρατηρήθη ὅτι εἰς τὰ φύλλα

1. Μιχαηλίδου - Νουάρου Μιχ., «Λεξ. Καρπάθου», σελ. 335.

2. Μιχαηλίδου - Νουάρου, «Λαογραφικὰ Σύμμεικτα Καρπάθου», σελ. 56.

3. Ἀπλάτανος-Πλάτανος.

4. Μ.Ε.Ε.Φ.Ε., «Κ.Φ.Ζ.», σελ. 198.

καὶ τὴν φλούδαν συναντῶμεν ἰδιότητας αἰμοστατικάς, καθαρτικάς τῶν πληγῶν, θεραπευτικάς τῶν ἐγκαυμάτων καὶ τῶν φλογώσεων τῶν ματιῶν. Ἀνθίζει ἀπὸ τὸν Μάρτιον ἕως τὸν Μάιον, διὸ καὶ τὸ δένδρον θεωρεῖται διακοσμητικόν, διότι μὲ τὰ μεγάλα παλαμοειδῆ ἔλλοβα φύλλα του δίδει σκιάν. Ὑπὸ τὴν σκιάν ὠραίου καὶ μεγάλου Πλατάνου φιλοξενοῦνται προσκυνητὰ ἐγγὺς μοναστηρίου εἰς περιοχὴν Μεσοχωρίου (Ἁγίου Γεωργίου), ὅπου μετὰ τὴν Θεϊαν Λειτουργίαν τραγουδοῦν καὶ χοροῦν. Χαρακτηριστικόν εἶναι τὸ ἐξῆς Καρπαθιακὸν δίστιχον:

«Ἄϊ μου Γιώργη τοῦ Λευκοῦ καὶ ρίζα τοῦ Πλατάνου,
συγχώρα τα τὰ σφάλματα τῶν κοπελλιῶν (κοριτσιῶν) ποὺ κάνου».

Εἰς τὴν Ἁγίαν Γραφήν γίνεται λόγος περὶ πλατάνου εἰς τὴν Γένεσιν¹: «Ἐλαβεν δὲ ἐαυτῷ Ἰακώβ ράβδον στυρακίνην χλωρὰν καὶ καρυῖνην καὶ πλατάνου καὶ ἐλέπισεν αὐτάς Ἰακώβ λεπίσματα λευκὰ περισύρων τὸ χλωρόν, ἐφαίνετο δὲ ἐπὶ ταῖς ράβδοις τὸ λευκόν, ὃ ἐλέπισεν ποικίλον». Ὁ Ἰακώβ ἔκοπτε καὶ ἔπειτα («ἔσυρε»), («ἐξεφλούδιζε») λωρίδα ἐκ τοῦ φλοιοῦ. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐσχηματίζετο ποικιλόχρωμος ράβδος. Τοῦτο ἔκαμνε ὥστε τὰ πρόβατα νὰ ἔχωσι πρὸ ὀφθαλμῶν αὐτάς τὰς ποικιλοχρώμους ράβδους κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς γονιμοποιήσεώς των, ὥστε τὰ προερχόμενα νεογνά νὰ εἶναι πολλῶν χρωμάτων, διότι ἂν κατάρθωνεν ἐντὸς ὀλίγου χρονικοῦ διαστήματος νὰ παρουσιάσῃ ποικίλου χρώματος πρόβατα, θὰ ἀφίετο ἐλεύθερος ἀπὸ τὸν θεῖον του τὸν Λάβαν. Ὁ τρόπος αὐτὸς τῆς γονιμοποιήσεως εἶναι γνωστὸς εἰς τοὺς κτηνιάτρους (Filli). Κατὰ τοὺς Πατέρας ὁμοῦς πρόκειται περὶ θαυματουργικῆς ἐνεργείας, ὡς λέγει ὁ Θεοδώρητος: «Τὰς ράβδους ἐλέπισεν οὐ ταῦταις θαρρῶν, ἀλλὰ τὴν θεϊαν ἐπικουρίαν προσμένων».

Τάξις τρίτη: Χεδρόπα

Οἰκογένεια πρώτη: Μιμοσίδαι

17) ΑΚΑΚΙΑ ἢ ΣΕΥΑΛΙΟΣ² (Acacia Sejal)³.

Μὲ τὴν αὐτὴν ὀνομασίαν φέρεται καὶ ἐν Καρπάθῳ. Τὸ φυτὸν δὲν εἶναι ἰθαγενὲς τῆς νήσου. Ἀνήκει εἰς τὴν οἰκογένειαν «Μιμοσίδαι». Εἶναι ἐν εἶδος ἐκ τῶν δύο χιλιάδων, ἀνήκον εἰς τὸ γένος «ἀκακία». Τὰ εἶδη τοῦ γένους τούτου εἶναι δένδρα ἢ θάμνοι ἀειφυλλοὶ ἢ φυλλοβόλοι. Τὰ ἄνθη εἶναι ἀκτινωτά, ὠχροκίτρινα ἢ πορτοκαλόχρωμα. Ὁ καρπὸς εἶναι χέδρωψ. Τὰ εἶδη

1. Γενέσεως λ:37.

2. Ἀκακία-Ἐύλον ἀσηπον (σιττίμ).

3. Μ.Ε.Ε.Φ.Ε., «Κ.Φ.Ζ.», τόμ. Γ'', σελ. 200.

ταῦτα παράγουν κόμμι διακρινόμενον ἀπὸ τὸ καουτσούκ — ἔλαστικὸν κόμμι — ὅπερ χαρακτηρίζεται ὡς ἀραβικὸν τοιοῦτον.

Ὡς ἀκακία χαρακτηρίζονται τὰ «ἀσηπα ξύλα» τοῦ στίχου¹ (σιττίμ), τὰ ὁποῖα ἐχρησιμοποιήθησαν διὰ τὴν κατασκευὴν καὶ ξυλοδεσίαν τῆς κιβωτοῦ τοῦ μαρτυρίου. Ἐνταῦθα ὁ Θεὸς δίδει ὁδηγίαν καὶ συμβουλεύει νὰ χρησιμοποιοῦν ξύλον, τὸ ὁποῖον δὲν σαπίζει. Τοῦτο ἐξακριβοῦται καὶ ἐκ τῶν συγχρόνων εἰδικῶν, ὅτι πράγματι εἶναι ἀσηπον τὸ ξύλον τῆς ἀκακίας. Ἄρα ἀποδεικνύεται ὅτι πράγματι οἱ τότε χρησιμοποίησαντες τὸ ξύλον, ἐφωτίσθησαν ἀπὸ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ. Πλὴν τούτου παρατηροῦμεν, ὅτι ἀναφέρονται λεπτομερῶς καὶ εὐκρινῶς αἱ διαστάσεις τῆς κιβωτοῦ διδόμεναι ὑπὸ τοῦ ἰδίου τοῦ πανσόφου Θεοῦ.

Οἰκογένεια δευτέρα: Καισαλπινίδαι

18) ΚΕΡΚΙΣ ἢ ΚΕΡΑΤΟΕΙΔΗΣ² (Cercis Siliguastpum)³.

Ἐξηκριβώθη ὅτι, τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος δένδρον εἶναι τὸ δένδρον εἰς τὸ ὁποῖον ὁ Ἰούδας ἀπηγγονίσθη, ἀφοῦ προηγουμένως ἔρριψε τὰ ἀργύρια ἐν τῷ ναῷ. Ἡ φωνὴ τῆς συνειδήσεως εἶναι ἰσχυροτέρα τοῦ πάθους καὶ τῆς φιλαργυρίας. Τούτου τοῦ συμβάντος ἡ ὁμολογία ὑπὸ τοῦ Ἰούδα δεικνύει τὴν ἀθωότητα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Τὸ δὲ ἀποτέλεσμα, ἦτοι ἡ ἀπελπισία καὶ ἡ ἀπαγχόνησις ἢ αὐτοχειρία αὐτοῦ, τὰ ἀποτελέσματα τῆς ὑποκρίσεως, τῆς φιλαργυρίας καὶ τῆς ἀπιστίας. Τὸ ψυχολογικὸν ἐλατήριον τὸ ὁποῖον ἐκίνησε τὸν Ἰούδαν εἰς τὴν προδοσίαν, ὡς ὁμολογοῦν οἱ εὐαγγελισταί, εἶναι ἡ φιλαργυρία. Δέον ὅμως νὰ προστεθῇ τὸ τραυματισθὲν ἐθνικιστικὸν πνεῦμα τοῦ καὶ αἱ φιλόδοξοι προσδοκίαι τοῦ, αἵτινες δυστυχῶς διεψεύσθησαν.

Τὸ δένδρον τοῦτο ἐν Καρπάθῳ φέρεται μὲ τὴν ὀνομασίαν «ἀγριοτσερατά».

19) ΚΕΡΑΤΟΝΙΑ ἢ ΚΕΡΑΤΕΑ⁴ (Ceratonia Siliqua)⁵.

Εἶναι δένδρον ἀνήκον εἰς τὴν οἰκογένειαν καισαλπινιδῶν, ἢ κοινῶς ὀνομαζομένη καὶ ἀλλαχοῦ Ἐυλοκερατιά, Χαρουπιὰ καὶ εἰδικῶς ἐν Καρπάθῳ Τσερατά. Οἱ καρποὶ τῆς εἶναι γλυκεῖς, εὐγευστοὶ καὶ θρεπτικοί, ὡς περιέχοντες σάκχαρον, βουτυρικὸν δξύ, βλένναν καὶ κυτταρίνην. Ἐκ τοῦ φλοιοῦ καὶ τῶν φύλλων ἐξάγονται δεψικαὶ οὐσαὶ χρήσιμοι εἰς τὴν βυρσοδεψίαν καὶ

1. Ἐξοδος 25:9.

2. Ἀγριοτσερατά-Ἰούδα δένδρον.

3. Μ.Ε.Ε.Φ.Ε., «Κ.Φ.Ζ.», σελ 201.

4. Τσερατά-Κερατέα.

5. Μ.Ε.Ε.Φ.Ε., «Κ.Φ.Ζ.», σελ. 200.

τὴν βαφικὴν. Ἡ Κερατέα ζῆ ἐπὶ πολλὰ ἔτη καὶ παράγει ἐπὶ ἑκατὸν καὶ πλέον ἔτη καρπούς. Σχέσιν ἀσφαλῶς μὲ τὴν μακροχρόνιον ζωὴν τῆς ἔχει Ταλμουδική τις ἱστορία διαδεδομένη εἰς τὰς λαϊκὰς παραδόσεις πολλῶν χωρῶν, ὡς καὶ εἰς τὴν ἰδικὴν μας παράδοσιν. Εἷς νεαρὸς συνήτησε γέροντα, ὁ ὁποῖος ἐφύτευεν ἕνα σπόρον ξυλοκεράτου. Τοῦτον ἐχλεύαζεν ὁ νεαρὸς διὰ τὴν φύτευσιν σπόρου Κερατέας, ὅστις θὰ ἀπῆται τοῦλάχιστον τριάκοντα καὶ πλέον ἔτη διὰ τὸ μεταβληθῆ εἰς ἕτοιμον καρποπαραγωγὸν δένδρον, ἐνῶ μέχρι τότε θὰ εἶχεν ὀπωσθήποτε ἀποθάνει. Ὁ γέρον ἀντιληφθεὶς τὰς εἰρωνικὰς σκέψεις τοῦ νέου, εἶπε: «Δὲν τὸ φυτεύω διὰ τὸν ἑαυτὸν μου. Ἐγὼ φάει ξυλοκέρατα, τὰ ὁποῖα ἄλλοι ἐφύτευσαν καὶ ἐπομένως καὶ ἐγὼ διὰ τοὺς ἄλλους μεριμνῶ». Ἐξύπνησε δὲ μετὰ ἀπὸ ἑβδομήκοντα ἔτη, ὁπότε τὸ μὲν δένδρον παρῆγε καρπούς, ὁ ἴδιος δὲ γέρον ἦτο εἰς πάντας ἀγνωστος.

Οὐδεμία ἀμφιβολία ὑφίσταται ὅτι οἱ καρποὶ τῆς Κερατέας ὑπῆρξαν οἱ τῆς παραβολῆς τοῦ ἀσώτου υἱοῦ¹: «...καὶ ἐπεθύμει γεμίσει τὴν κοιλίαν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν κερατίων...». Τὸ δένδρον εἶναι λίαν σύνηθες εἰς τοὺς Ἱεροὺς Τόπους, εἰς τὴν Συρίαν καὶ τὴν Αἴγυπτον. Οἱ καρποὶ τῆς χρησιμοποιοῦνται καὶ σήμερον ὡς καὶ τότε, κατὰ τοὺς Βιβλικοὺς χρόνους, ὡς τροφή κτηνῶν καὶ χοίρων. Εἰς ἐποχὰς δὲ ἀνεχείας χρησιμοποιοῦνται καὶ εἰς τὴν ἀνθρωπίνην κατανάλωσιν. Ὡς «ἄρτος τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου», «χαρούπι», «ἀλγαρόβρα» ἢ «ἀκριδόφλουδα» πωλοῦνται εἰς τὰ καταστήματα τῆς Νέας Ὑόρκης. Τὸ ξυλοκέρατον συχνάκις ἀναφέρεται εἰς ἐκκλησιαστικὰ κείμενα ὡς πηγὴ καλῆς τροφῆς διὰ τὰ οἰκιακὰ ζῶα. Οἱ σπόροι τοῦ ξυλοκεράτου ἐχρησίμευον εἰς τὸ παρελθὸν ὡς μέτρον βάρους καὶ ἀποτελοῦν τὴν πηγὴν τοῦ ὄρου «καράτιον»². Πολλοὶ σχολιασταὶ πιστεύουν ὅτι «αἱ ἀκρίδες» αἱ χρησιμοποιηθεῖσαι ὡς τροφή ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ³ ὑπῆρξαν εἰς τὴν πραγματικότητά ἔτι τὰ γνωστά ἕντομα, ἀλλὰ οἱ καρποὶ τῆς κερατέας, τῆς δὲ ἐκδοχῆς ταύτης ὑπερμαχος θεωρεῖται ὁ Henslon⁴, ὅστις λέγει σχετικῶς: «φλοιοὶ ὑπῆρξαν τὸ ξυλοκέρατον, ὡς σημαίνει ἡ Ἑλληνικὴ λέξις, ἀλλ' ἐπίσης ὁ καρπὸς τὸν ὁποῖον ἔτρωγεν ὁ Βαπτιστής. Τὸ λάθος προέκυψεν ἀπὸ ἀντιγραφῆα τινά, ὅστις ἀντικατέστησε τὸ ἑβραϊκὸν g μὲ τὸ r ἐν Cherev, πράγμα τὸ ὁποῖον ἀλλάζει τὴν λέξιν ἀπὸ ξυλοκέρατον εἰς «ἀκρίδα».

1. Λουκ. 15:16.

2. 12,158.

3. Ματθ. 3:4.

4. 172.

Οικογένεια τρίτη: Ψυχανθή

20) ΒΙΚΟΣ ἢ ΦΑΒΑ¹ (Vicia Faba ἢ Faba Vulgaris).

Οἱ βίκοι οἱ καταγόμενοι ἐκ τῆς Ἀσίας καὶ ἐκ τῆς Εὐρώπης συναντῶνται εἰς ὀλόκληρον τὸν κόσμον. Ἐκ τῶν πλέον γνωστῶν εἰδῶν εἶναι ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος (κοινῶς κουκιά) ὅστις καλλιεργεῖται ὡς φυτὸν διατροφῆς ἐκ τῶν προϊστορικῶν χρόνων. Οἱ καρποὶ τοῦ φυτοῦ τούτου ὀνομάζονται «κουκιά», φρέσκα καὶ ξηρά.

Πρὸ τῆς μάχης Δαυὶδ καὶ Ἀβεσαλώμ, προσέφερον εἰς τὸν Δαυὶδ καὶ εἰς τὸν μετ' αὐτοῦ ἀκολουθήσαντα στρατόν, τροφίμα, μεταξύ τῶν ὁποίων καὶ κυάμοις, διότι ἐσκέφθησαν ὅτι ὁ λαὸς πεινᾷ, διψᾷ καὶ εἶναι ἐξηντλημένος εἰς τὴν ἔρημον αὐτήν². Τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὸν Ἰεζεκιήλ ὄσπρια³, διὰ τῶν ὁποίων διατάσσεται νὰ τρέφεται ὁ Προφήτης, εἶναι τροφή κατωτέρα, ζητούμενη εἰς ἐποχὴν πείνης, ἰδίως δὲ ὅταν δι' αὐτῶν κατασκευάζεται ὁ ἄρτος. Ἐν Καρπάθῳ φέρεται μὲ τὴν ὀνομασίαν «κουτσά», φυτὸν καὶ καρπός. Ποικιλίαι καρποῦ: Ψιλοκουκιά, Ἀλεξανδρινά, μαυρομύτικα, πλαϊμάλοι. Ὅταν τὰ «λουβιά» ἔχουν πέντε μέστους, λέγονται πεντακούκκια, ἐὰν ὅ, ἑξακούκκια. Συγκαταλέγονται εἰς τὰ ὄσπρια.

Τὰ κουκιά συναντῶμεν εἰς ἓν αἰνίγμα λεγόμενον εἰς Κάρπαθον: —«Ὅκνέ, βρέξε κουτσά». Ὁ ὀκνὸς λέγει: «Καλὰ καὶ κοκκαλιστά». Λέγεται ἐπὶ τῶν ἐξ ὀκνηρίας καταλαμβανομένων καὶ ἀποφευγόντων καὶ τὴν ἰδίαν ἀκόμην ὠφέλειαν.

21) ΕΡΒΟΝ ἢ ΦΑΚΗ⁴ (Ervum Lens)⁵.

Γνωστὸν τὸ φυτὸν τοῦτο ἐξ ἀρχαιοτάτων χρόνων. Ὁ Θεόφραστος καὶ ὁ Διοσκουρίδης περιγράφουν τὴν φακὴν, ἣ ὅποια κατὰ τὸν Ἀθήναιον ἐμαγειρεύετο μετὰ πολλῶν τρόπων, ἐτρώγετο δὲ κατὰ προτίμησιν εἰς τὰ μετὰ τὴν κηδείαν δεῖπνα.

Γνωστὸν τὸ ἐπεισόδιον ἐν τῇ Γραφῇ τὸ ἀναφερόμενον σχετικῶς μὲ τὰ σπέρματα τῆς φακῆς. Ἐπιστρέφων ὁ Ἡσαΐ ἐκ κυνηγίου εἰς τὸ πατρικὸν του σπίτι καὶ κατεχόμενος ὑπὸ πολλῆς βουλιμίας, τόσον πολὺ ἐπεθύμησε τὰς φακάς, ὥστε οὔτε τὰ πρωτοτόκιά του ἀντ' αὐτῆς ἐπροτίμησε⁶.

1. Κουκιά-κύαμος.

2. Β' Βασιλειῶν, 17,28.

3. Ἱεζ. 4,9.

4. Φακὴ-Φακός.

5. Μ.Ε.Ε.Φ.Ε., «Κ.Φ.Ζ.», σελ. 210.

6. Γενέσ. 25:29-34.

22) ΛΑΘΥΡΟΣ ὁ ΕΔΩΔΙΜΟΣ¹ (Lathyrus Sativus)².

Θεωρεῖται ἐν ἐκ τῶν ἀρχαιοτάτων καλλιεργουμένων φυτῶν παρὰ ταῖς Μεσογειακαῖς χώραις. Τὰ σπέρματά του δίδουν τὴν γνωστὴν «φάβα». Συμπαθῆς τροφή εἰς τοὺς γεωργοὺς καὶ κτηνοτρόφους τῆς Καρπάθου.

Τάξεις τετάρτη: Μυρτώδη

Οἰκογένεια πρώτη: Πουνικίδαι

23) ΠΟΥΝΙΚΗ ἢ ΡΟΙΑΣ³ (Punica Granatum)⁴.

Ἄνηκει εἰς τὴν οἰκογένειαν «Πουνικίδαι». Αὐτοφυῆς εἰς τὴν Κάρπαθον. Εἶναι γνωστὴ ἀπὸ τοὺς παναρχαίους χρόνους. Αἱ πρῶται ἀπεικονίσεις ροδῆς εὐρέθησαν εἰς αἰγυπτιακὸν τάφον τοῦ 1370 π.Χ. Οἱ ἀρχαῖοι ἐθεώρουν τὸ ρόδι ὡς σύμβολον τῆς ἀφθονίας. Τοῦτο ἔχοντες ὑπ' ὄψιν ἐν Καρπάθῳ, μετὰ τὴν στέψιν τοῦ γάμου, συνηθίζεται εἰς τὸ σπίτι τῆς νέμφης ὁ γαμβρὸς νὰ θραύῃ ρόδιον ἵνα ἐπέλθῃ ἡ ἀφθονία εἰς τὴν νέαν τῶν ζώῃν. Ὁ φλοιὸς τοῦ φυτοῦ εἶναι φαρμακευτικός. Κατὰ τὸν Γαληνὸν «ἀφέψημα ριζῶν ἔλμινθας πλατείας ἐκτινάσσει καὶ ἀποκτείνει». Ὁ δὲ Ὅμηρος ἀναφέρει ὅτι εἰς τὸν κῆπον τοῦ Ἄλκινούου ἐκαλλιεγοῦντο ἀχλαδέαι, ροδαῖ καὶ μηλέαι, «ἐνθα δὲ δένδρα μακρὰ πεφύκει τηλεθόοντα, ὕγχαι καὶ ροιαὶ καὶ μηλέαι ἀγλαδκαρποι»⁵.

Τὰ ἄνθη τῆς ἐντὸς ἐνὸς κилоῦ ὕδατος συνιστῶνται εἰς τὰς γαστραλγίας, τὰς λευκορροίας, τὰς βλενορροίας, τὰς αἰμορραγίας, αἰμορροΐδας καὶ εἰς γαργαρισμοὺς κατὰ τῆς διογκώσεως τῶν ἀμυγδαλῶν καὶ τοῦ ἔρεθισμοῦ τῶν οὐλῶν. Ὁ χυμὸς τῶν σπερμάτων κατεργασμένος δίδει ἀρίστην ὀδοντόκρεμαν καὶ ἐξαλείφει τὰς ρυτίδας καὶ τὰς κηλίδας. Ὁ δὲ προερχόμενος ἐκ τῆς ρίζης χυμὸς φονεῦει ἐντὸς ὥρῶν τὴν ταινίαν. Ὅταν οἱ «μεθυσμένοι» πίνουν ἀψέψημα ἐκ τοῦ καρποῦ, ἀπαλλάσσονται τῆς μέθης.

Ἐν τῇ Ἀγίᾳ Γραφῇ, ὡς ἀνεφέραμεν καὶ ἀνωτέρω, ὁ Σολομὼν θεωρεῖ τοῦτο ὡς ἔμβλημα ἀφθονίας: «ἀποστολαί σου παράδεισος ροῶν μετὰ καρποῦ ἀκροδρόνων, κύπροι μετὰ νάρδων» καὶ «γῆ πυροῦ καὶ κριθῆς, ἄμπελοι, συκαῖ, ροαῖ, γῆ ἐλαίας ἐλαίου καὶ μέλιτος»⁶, πρὸς ἔνδειξιν ἀφθονίας. Χαρακτηριστι-

1. Φάβα (Λαθοῦρι)-Λάθυρον.

2. Μ.Ε.Ε.Φ.Ε., «Κ.Φ.Ζ.», σελ. 208.

3. Ἐροά εἰς Κάρπαθον.

4. Μ.Ε.Ε.Φ.Ε., «Κ.Φ.Ζ.», σελ. 212.

5. Ὀδύσσεια η:114.

6. Ἄσμα 4:13 ἐξ.

κόν είναι τὸ Καρπαθιακὸν δίστιχον, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐμφαίνεται ὅτι καὶ ἐν καιρῷ τῆς κατοχῆς τὰ «ρόδια» καὶ μερικὰ ἄλλα προϊόντα ἀφθονοῦσαν:

«Ρόβια, γλυτσίδα ἄλεθαι, λαθούρια τσ' ἀρακάες,
κατσές (κακές) ἡμέρες εἶχαμε τις μεαλοβδομάδες».

Οἰκογένεια δευτέρα: Μυρτίδαι

24) ΜΥΡΤΟΣ ὁ ΚΟΙΝΟΣ¹ (Myrtus Communis)².

Ἄνηκει εἰς τὴν οἰκογένειαν «Μυρτίδαι», τὸ δὲ γένος μύρτος περιλαμβάνει 100 εἶδη. Ἐκ τούτων, τὸ μοναδικὸν εἶδος εἰς τὰς μεσογειακὰς χώρας εἶναι ὁ μύρτος ὁ κοινός, γνωστὸν εἰς Κάρπαθον καὶ ὅλην τὴν Ἑλλάδα ὡς μυρσίνη, μυρτιά, σμυρτιά. Εἰς τὴν ἀρχαιότητα ἦτο ἀφιερωμένον εἰς τὴν Ἄφροδίτην καὶ ἔθεωρεῖτο σύμβολον τῆς παρθενίας, κατὰ δὲ τὴν τελετὴν τοῦ γάμου οἱ νεόνυμφοι ἔφερον στέφανον ἀπὸ μυρτιᾶν. Παρόμοιον στέφανον ἔφερον καὶ οἱ ἄρχοντες τῶν Ἀθηναίων. Ὁ Ἡρόδοτος ἀναφέρει ὅτι καὶ οἱ Πέρσαι εἰς ὠρισμένας ἑορταστικὰς ἡμέρας ἔστρωνον, ὅπως καὶ σήμερον γίνεται, τοὺς δρόμους μὲ κλάδους καὶ φύλλα μυρσίνης. Ἐξ αὐτῆς ἐξάγεται τὸ γνωστὸν μυρτέλαιον. Ὁ Διοσκουρίδης ἀναφέρει: «δίδεται δὲ ὁ καρπὸς χλωρός τε καὶ ξηρὸς ἐσθιόμενος αἰμοποτικοῖς καὶ τοῖς δακνομένοις τὴν κύστιν καὶ ὁ ἐκ τῶν χλωρῶν δὲ μύρτων ἐκολιβέντων χυλὸς τὰ αὐτὰ ποιεῖ, εὐστόμαχος ὢν καὶ οὐρητικός».

Εἰς τὴν Ἀγίαν Γραφήν³ ἀναφέρεται πολλάκις διὰ τὰς ιδιότητάς της, ἄλλοτε ὡς καρύκειμα τῶν νεκρῶν καὶ ἄλλοτε ὡς φάρμακον.

Τάξις πέμπτη: Ροιαδώδη

Οἰκογένεια πρώτη: Καππαριδίδαι

25) ΚΑΠΠΑΡΙΣ ἢ ΑΚΑΝΘΩΤΗ⁴ (Capparis Spinoza)⁵.

Ἡ Κάππαρις ἀνήκει εἰς τὴν οἰκογένειαν «Καππαριδίδαι». Εἶναι φυτὸν πολυετὲς καὶ εὐρίσκεται εἴτε ὡς αὐτοφυὴς εἴτε ὡς καλλιεργουμένη διὰ τοὺς γνωστὸς ἀνθικούς ὀφθαλμούς, οἱ ὁποῖοι φέρουν τὸ αὐτὸ ὄνομα. Φύεται εἰς τὰς πετρώδεις περιοχάς. Οἱ ἀνθικοὶ ὀφθαλμοὶ τῆς συλλέγονται πρὶν ἤδη ἀνοίξουν». Τίθενται εἰς τὴν ἄλμην καὶ ἀποτελοῦν εὐγευστον ἄρτυμα. Βι-

1. Μερτά-Μυρσίνη.

2. Μ.Ε.Ε.Φ.Ε., «Κ.Φ.Ζ.», σελ. 212.

3. Νεεμ. 8:15, Ἦσ. μα:19, νε:13, Ζαχ. 1:8, καὶ 10:11.

4. Κάππαρη-Κάππαρις.

5. Μ.Ε.Ε.Φ.Ε., «Κ.Φ.Ζ.», σελ. 219.

βλικῶς ἀναφέρεται ὡς καὶ εἰς τὴν Βοτανικὴν, ὡς ὀρεκτικὸν καὶ ὡς διεγερτικόν¹. Ὡς ὀρεκτικὸν χρησιμοποιεῖται καὶ ἐν Καρπάθῳ. Τὴν παρασκευάζουσι «τουρσί» καὶ «ξυδάτη». Εἰς ἐπωδὸν ἀναφέρεται ὡς ἐξῆς:

«Στὰ ὄρη βγαίνει ἡ κάππαρι,
τὰ χεῖλη σου ἔναι ζάχαρι».

Ἡ κάππαρις, ἀφοῦ κονιοροτοποιηθῆ, χρησιμοποιεῖται διὰ τὴν ἀσθενεῖαν «χελώνια».

Οἰκογένεια δευτέρα: Σταυρανθῆ

26) ΒΡΑΣΣΙΚΗ ἢ ΛΑΧΑΝΩΔΗΣ ἢ ΒΡΑΣΣΙΚΗ ἢ ΜΕΛΑΙΝΑ²
(*Brassica Oleracea*)³.

Ἀνήκει εἰς τὴν οἰκογένειαν «Κραμβοειδῆ». Οἱ παλαιοὶ συγγραφεῖς, ὅσον καὶ οἱ νέοι, συμφωνοῦν διὰ τὰ πλεονεκτήματα τῶν μερῶν τοῦ φυτοῦ, τὰ ὅποια καὶ οἱ ἐν Καρπάθῳ γνωρίζουσι καὶ τούτων κάνουν χρῆσιν. Ταῦτα εἶναι ὅτι ἐσθιόμενα ἐψημμένα ἢ «ὠμά» ἀποδιώκουσι, σὺν τοῖς ἄλλοις, καὶ τὴν μέθην, διὸ συνιστῶνται εἰς τοὺς οἰνοπότας. Τὰ «λάχανα» γενικῶς συντελοῦν εἰς τὴν θεραπείαν ἀπασῶν τῶν ἀσθενειῶν.

Ἐν τῇ Ἀγίᾳ Γραφῇ ἀναφέρεται καὶ τὸ εἶδος τοῦτο μεταξὺ τῶν «λαχάνων» τῶν καλλιεργουμένων ὡς κηπευτικὰ χόρτα. Ταῦτα οἱ Ἑβραῖοι ἔτρωγον ὠμά, σαλάτα, κατὰ τὴν περίοδον τοῦ Πάσχα⁴. Ὁ Κύριος εἰς τὴν παραβολὴν τοῦ κόκκου σινάπεως χρησιμοποιεῖ τὴν λέξιν «λάχανα»⁵. Ἐπίσης κατηγορεῖ τοὺς Γραμματεῖς καὶ Φαρισαίους ὅτι δεκατρίζουσι «τὸ ἡδύοσμον καὶ τὸ πήγανον καὶ πᾶν λάχανον»⁶. Ὁ δὲ ἀσθενῶν τρώγει λάχανα⁷.

27) ΒΡΑΣΣΙΚΗ ἢ ΜΕΛΑΙΝΑ⁸ (*Brassica Nogra*)⁹.

Τὸ φυτὸν τοῦτο καλλιεργεῖται ἐκτενῶς διὰ τοὺς σπόρους του, οἵτινες δὲν εἶναι μόνον ὑπερεδαφικοὶ διὰ νὰ παράγουν τὴν μουστάρδαν τοῦ ἐμπορίου, ἀλλ' ἀποφέρουσι ὡσαύτως ἐν πολύτιμον ἔλαιον. Τὸ ἔλαιον τοῦτο πιθανῶς

1. Ἐκκλησιαστ. 12:5.

2. Κράμπα-Λάχανον.

3. Μ.Ε.Ε.Φ.Ε., «Κ.Φ.Ζ.», σελ. 221.

4. Ἐξ. 12:8. Ἀριθ. 9:11.

5. Ματθ. 13:32. Μᾶρκ. 4:32.

6. Λουκ. 11:42.

7. Διὰ περισσοτέρας ἀγιολογικᾶς πληροφορίας, βλέπε εἰς τὸν Σίναπιν.

8. Μουστάρδα ἐν Καρπάθῳ-Λάχανον ἐν Βίβλῳ.

9. Μ.Ε.Ε.Φ.Ε., «Κ.Φ.», σελ. 224.

ἐκαλλιεργεῖτο εἰς τοὺς ἀγρούς τῆς Παλαιστίνης, κατὰ τὰς ἡμέρας τοῦ Ἰησοῦ, διότι, καθὼς ἔχει τονισθῆ καὶ ἄλλοτε, οἱ Ἑβραῖοι καὶ ἄλλοι Ἀνατολικοὶ λαοὶ εἶναι μεγάλοι καταναλωταὶ ἐλαίου.

Ἐπιπέδον λέγει¹, ὅτι τοῦτο φύεται κατὰ μῆκος τῶν ὁδῶν καὶ εἰς ἐγκαταλειμμένας τοποθεσίας, παντοῦ· καὶ τὸ αὐτὸ ἰσχύει διὰ τὴν στενωῶς συγγενικὴν λευκὴν μουστάρδα (Sinapis Alba). Ὁ Πάτ θεωρεῖ ὅτι τὸ ἀνατολικὸν σινάπι εἶναι πιθανώτερον παντὸς ἄλλου εἴδους. Ὁ Dalman ἀναγνωρίζει τὴν μουστάρδαν τῶν Εὐαγγελίων εἴτε ὡς σίναπιν λευκὴν, εἴτε ὡς Βρασσικὴν μέλαιναν. Ὁ L. H. Bailev περιγράφει τὴν μαύρην μουστάρδαν². Πολλοὶ σχολιασταὶ καὶ εἰδικῶς ὁ Royle³ ἔχουν ἀποφανθῆ ὅτι ἡ «μουστάρδα τοῦ Ἰησοῦ ὑπῆρξεν ἐν ἐντελῶς διαφορητικῶν φυτῶν εἰς τὴν πραγματικότητά, τὸ Salvator Persica». Ὁ Πράτ⁴ διὰ τὸ νὰ δείξῃ τὴν ἀφθονίαν παντὸς εἴδους μουστάρδας, ἰδίως τῆς «Salvas», ἐτόνισεν ὅτι ὁ Χριστὸς καὶ τὸ ἀκροατήριον αὐτοῦ θὰ ἔπρεπε νὰ εἶχον ἐστραμμένους τοὺς ὀφθαλμοὺς των κατ' εὐθεῖαν πρὸς αὐτήν, ὅτε ἐλέγετο ἢ παραβολή. Οἱ πλεῖστοι εἰδικοὶ ὅμως σήμερον δὲν συμφωνοῦν περὶ τοῦ «Salvas» διότι ἰσχυρίζονται ὅτι δὲν φύεται τόσον βορείως τῆς Παλαιστίνης ἔνθα ἡ Γαλιλαία, λόγῳ τοῦ κλίματος. Κατὰ τὸν Smith⁵ ἡ «μουστάρδα» περιγράφεται (κατὰ Ματθαῖον καὶ Μάρκον) διὰ τῆς λέξεως τῆς δηλοῦσης «χόρτον», εἰς ἀπάσας τὰς μεταφράσεις, ἀλλὰ τῆς σημαίνουσης εἰς τὴν πραγματικότητά κηπευτικῶν χόρτον. Ἡ μουστάρδα ὑπῆρξε πιθανῶς ἐν κοινῶς καλλιεργούμενον φυτῶν κατὰ τὰς ἡμέρας τοῦ Ἰησοῦ, ὡς καλλιεργεῖται καὶ σήμερον διὰ τὸ ἐλαιὸν της. Οἱ σπόροι της ἐπομένως θὰ ἦσαν πολὺ γινώριμοι εἰς τοὺς ἀγρότας. Παρομοίως ἀναφέρεται⁶ ὅτι τὸ φυτὸν τῆς μουστάρδας ἐν πληρῇ ἀναπτύξει «καθίσταται μεγαλύτερον ἐξ ὄλων τῶν χορταρικῶν» ἢ, κατὰ Μόφφατ, «ὀγκωδέστατον ἐξ ὄλων τῶν φυτῶν» καὶ «ἀναπτύσσεται εἰς τὸ μέγιστον ἐξ ὄλων τῶν φυτῶν», δὲν δύναται ὅμως τοῦτο νὰ ληφθῆ γενικῶς. Ὁ Royle ἤτο τῆς γνώμης ὅτι ἡ περικοπὴ ἐννοεῖ ὅτι τὰ πτηνὰ ἐκτιζον τὰς φωλεὰς των εἰς τοὺς κλάδους τῆς «μουστάρδας». Ἡ Ἑλληνικὴ λέξις ἣτις χρησιμοποιεῖται, ἔχει τοιοῦτον ἐπακλόουθον νόημα. Φαίνεται πιθανώτερον ὅτι ἡ λέξις ἐχρησιμοποιήθη ἵνα δηλώσῃ τὸ κοινὸν «κούρνιασμα» τῶν πτηνῶν τῆς περιοχῆς, ὡς σπίνων καὶ παρομοίων. Ἡ ἐξήγησις τοῦ Miller εἶναι πιθανῶς ἡ ὀρθὴ τοιαύτη, δηλ. ὅτι τὰ πτηνὰ ταῦτα, ὅμοια μὲ σπουργίτια πτηνὰ, ἐκούρνιαζον προσωρινῶς ἐπὶ τῶν κλάδων τῶν ὀρίμων φυτῶν τῆς

1. Παραπομπὴ εἰς τὸ «P.B.», M.A.A.
2. Παραπομπὴ εἰς τὸ «P.B.», M.A.A.
3. Παραπομπὴ εἰς τὸ «P.B.», M.A.A.
4. Παραπομπὴ εἰς τὸ «P.B.», M.A.A.
5. Παραπομπὴ εἰς τὸ «P.B.», M.A.A.
6. Μάρκου 4:32.

μουστάρδας, διὰ νὰ φάγουν τοὺς σπόρους τῶν ἀνοικτῶν περικαρπίων. Τὰ πτηνὰ καὶ σήμερον ἀκόμη ἀρέσκονται πολὺ εἰς τοὺς σπόρους τῆς μουστάρδας.

Εἰς τὰς Ἰνδίας ἡ μουστάρδα ἀποτελεῖ τὸ σύμβολον τῆς ἀναπαραγωγικῆς γενεᾶς¹.

28) ΛΕΠΙΔΙΟΝ τὸ ΕΔΩΔΙΜΟΝ² (*Lepidium Sativum*)³.

Εὐδοκιμοῦν εὐρέως εἰς τὴν νῆσον. Θεωρεῖται νοστιμωτέρα τροφή τῶν κατοίκων καὶ πρὸς τοῦτο, λόγω τῆς εὐκόλου δωρεὰν συλλογῆς του καὶ τῶν θρεπτικῶν συστατικῶν του, ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν καὶ μὲ οἰοδῆποτε φαγητὸν θὰ τὸ συναντήσετε εἰς τὴν Καρπαθιακὴν τράπεζαν. Εἰς τὴν Ἀγίαν Γραφήν ἀπαντᾷ δπου καὶ τὸ «Μαρούλι», διὸ καὶ βλ. ἐκεῖ τὰ σχόλια⁴.

29) ΝΑΣΤΟΥΡΤΙΟΝ τὸ ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΟΝ⁵ (*Nasturium Offionale*)⁶.

Φύεται συνήθως εἰς γλυκέα ὕδατα, ἀλλὰ καὶ εἰς κήπους ἔχοντας ὑγρὸν ἔδαφος⁷.

30) ΣΙΝΑΠΙΣ ἢ ΑΡΟΥΡΑΙΑ⁸ (*Sinapis Arvensis*)⁹.

Ὁ βλαστὸς τῆς κοινῶς ὀνομάζεται τσιμέτα. Εἶναι ἐνοχλητικὸν ζιζάνιον εἰς καλλιεργημένους ἢ χέρσους ἀγρούς¹⁰.

31) ΣΙΝΑΠΙΣ ἢ ΛΕΥΚΗ¹¹ (*Sinapis Alba*)¹².

Ἐκ τούτου γίνεται ὁ γνωστὸς σιναπισμὸς. Συμβάλλει εἰς τὴν θεραπείαν τοῦ σκορβούτου. Εἶναι τὸ «Νάπυ» τοῦ Θεοφράστου καὶ τὸ «νάπυ» ἢ «Σινάπι» τοῦ Διοσκουρίδου¹³.

1. Παραπομπὴ εἰς τὸ «P.B.», Μ.Σ.Α.

2. Κάρδαμον-Λάχανον.

3. Μ.Ε.Ε.Φ.Ε., «Κ.Φ.Ζ.», σελ. 221.

4. Ἀγιογραφικὰ βλ. εἰς τὸ «Μαρούλι».

5. Νεροκάρδαμον-Πικρὶς.

6. Μ.Ε.Ε.Φ.Ε., «Κ.Φ.Ζ.», σελ. 220.

7. Βλέπε «Μαρούλι».

8. Λαψανία-Λάχανον.

9. Μ.Ε.Ε.Φ.Ε., «Κ.Φ.Ζ.», σελ. 220.

10. Ἀγ/καὶ παρ/σεις ὡς καὶ εἰς «Μαρούλι».

11. Σινάπι-Σίναπις.

12. Μ.Ε.Ε.Φ.Ε., «Κ.Φ.Ζ.», τόμ. Γ', σελ. 224.

13. Βλ. καὶ «Μαρούλι».

Τόξεις ἕκτη: Παριετώδη

Οἰκογένεια πρώτη: Κισιίδα

32) ΚΙΣΤΟΣ ὁ ΚΡΗΤΙΚΟΣ ἢ ΑΣΚΙΑΘΟΣ¹ (Cistus Greticus)².

Ἄνηκει εἰς τὴν οἰκογένειαν «Κισιίδα». Φυτὸν πολυετές, ἀδενῶδες καὶ ἰξῶδες. Ἀπὸ τὸν βλαστὸν καὶ τὰ φύλλα ἐκκρίνεται μία βαλσαμώδης, ρητινώδης οὐσία, τὸ λάδανον. Ἡ ρητινώδης οὐσία χρησιμεύει διὰ τὰ παρασκευάζουν ἔμπλαστρα, λαμβάνεται δ' ἐπίσης ὡς φάρμακον στυπτικόν, ἀποχρεμπτικόν, ἀντικαταρροϊκόν καὶ ἀντιδυσεντερικόν. Χρησιμεύει δὲ καὶ διὰ θυμιαμα. Τὸ λάδανον ἀναφέρεται καὶ ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου καὶ τοῦ Διοσκουρίδου ἐν ἐκτάσει.

Εἰς τὴν Ἁγίαν Γραφὴν ἀναφέρεται μὲ τὴν ὀνομασίαν στακτὴν «...καὶ ἰδοὺ ὁδοιπόροι Ἰσραηλιῖται ἤρχοντο ἐκ Γαλαὰδ καὶ αἱ κάμηλοι αὐτῶν ἔγεμον θυμιαμάτων καὶ ρητίνης καὶ στακτῆς. Ἐπορεύοντο δὲ καταγαγεῖν εἰς Αἴγυπτον». Τόσον τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος φυτὸν, ὅσον καὶ τὰ δύο ἄλλα ἠγοράζοντο προθύμως ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων. Εἶναι εἶδη ἀρωμάτων μπαχαρικῶν, δι' ὧν τὰ φαγητὰ γίνονται εὐγεστότερα, εἶναι φάρμακα, ὡς καὶ παρὰ τοῖς Καρπαθίοις ἐχρησιμοποιοῦντο. Περὶ τούτου ἀναφέρει ὁ ἀρχ/της Γιαννακόπουλος³, ὅτι στακτὴ (στάζω) εἶναι ἀρωματώδης γόμμη, ἔλαιον κατασταλάζον ἐκ νωπῆς μύρας. Ὁ δὲ Κωνσταντινίδης Γ. εἰς τὸ Λεξικόν του ἀναφέρει⁴: «ἦν δὲ ἡ στακτὴ ρητίνη εὐώδης, αὐτομάτως ἀπορρέουσα ἢ ἀπὸ τοῦ καλουμένου Βαλσαμοδένδρου ἢ ἀπὸ τοῦ στύρακος, δίκην δένδρου ἢ βάτου φυομένου ἐπὶ τῶν λόφων τῆς Γαλιλαίας, ἐπὶ τοῦ ὄρους Θαβῶρ καὶ ἐπὶ τοῦ Καρμήλου... αὕτη δὲ ἡ στακτὴ ἦν ἐν τῶν στοιχείων τοῦ ἱεροῦ θυμιάματος»⁵. Εἰς τὸ Ἑβραϊκὸν κείμενον τὸ φυτὸν μεταφράζεται ἐσφαλμένως «σμύρνα». Ἡ δὲ ἑβραϊκὴ λέξις ἧτις ἀναφέρεται εἶναι «lot», ἐνῶ ἡ λέξις ἡ ὁποία μεταφράζεται σμύρνα, εἰς τὰ Ἑβραϊκά εἶναι mor, ἡ δὲ ἐπιστημονικὴ ὀνομασία τῆς «σμύρνα» εἶναι «Commiphora Myrrha». Ὁ Μόφφατ ἀποδίδει τὴν λέξιν «lot» ὡς «ἀρωματικὸν κόμμι». Ὁ Coodspeed εἶναι ὁ περισσύτερον ἀκριβής, ὅταν λέγῃ «Laudanum». Ἡ ἐκδοχὴ τοῦ Jastrow εἶναι λίαν ἀκριβής εἰς τὸ ὅτι χρησιμοποιεῖ «Badanum». Γενικὴ εἶναι ἡ γνώμη ὅτι πρόκειται περὶ τοῦ φυτοῦ τούτου, προῖον τοῦ ὁποίου εἶναι τὸ λάδανον.

Κατὰ τὸν Smit συλλέγεται ὡς ἐξῆς: «Ὅταν αἱ αἴγες βόσκωνται, τὸ

1. Ἀλάνας ἢ Ἀσκιθός-Στακτὴ.

2. Μ.Ε.Ε.Φ.Ε., «Κ.Φ.Ζ.», σελ. 252.

3. Γιαννακοπούλου Ἰωήλ, «Π.Δ.», σελ. 213.

4. Κωνσταντινίδου Γ., «Νέον Λεξ. Ἁγ. Γραφῆς», σελ. 934-937.

5. Ἐξόδου λ:34.

λάδανον ἐπικολλάται ἀφθόνως εἰς τὸ «μοῦσσι» τῶν αἰγῶν αἵτινες βόσκουν ἀνά τοὺς θάμνους, τὴν δὲ ἐσπέραν, ὅταν αὗται ἐπιστρέφουν εἰς τὴν στάνην, ἀποκτενίζουσι τοῦτο.

Ἡ λέξις ἀσκιθὸς εἶναι ἢ αὐτὴ μὲ τὴν Κρητικὴν «κίστο», εἰς τὴν ὁποίαν προσετέθη τὸ —α— καὶ μετετέθη τὸ —σ— παρετυμολογικῶς πρὸς τὸ ἀσκός, ἀσκή, διότι καὶ τὰ φύλλα του χρησιμοποιοῦνται εἰς τὴν κατεργασίαν δερμάτων (ἀσκιά)¹.

Οἰκογένεια δευτέρα: Ταμαρκίδια

33) TAMARIX ἢ ΤΕΤΡΑΝΔΟΣ² (ΑΟΥΡΑ ἢ ΕΝ ΡΑΜΑ)³

Ταμάριξ ἢ τέτρανδος εἶναι μικρὸν δένδρον μὲ φύλλα μικρά, λεπιοειδῆ καὶ ἄνθη μικρά, ρόδινα ἢ μώβ, σχηματίζοντα πυκνοὺς βότρυας. Ὁ φλοιὸς ἐνίων εἰδῶν ἐχρησιμοποιοεῖτο ἄλλοτε διὰ τὸν ἀρωματισμὸν καὶ τὴν πίκρανσιν τοῦ ζύθου ἀντὶ λινίσκου. Εὐδοκιμοῦν συνήθως εἰς ἐδάφη ἀλατοῦχα, εἰς τέλματα καὶ παραθαλάσσια μέρη ἢ εἰς ἕχθας ποταμῶν. Πολλὰ καλλιεργοῦνται εἰς ἀμμώδη ἐδάφη ὡς διακοσμητικά.

Ἐν τῇ Ἀγίᾳ Γραφῇ ἀναφέρεται ὡς «ἄουρα ἢ ἐν Ραμαῖ» εἰς τὰ βιβλία Βασιλειῶν. Κατὰ τοὺς Ο' πρόκειται περὶ ἀγροῦ ἔνθα εὐρίσκονται ἀρμυρίκια. Κατὰ Ἑβραϊκόν, «ἄουρα» εἶναι δένδρον ἢ θαμνώδες ἢ φυτὸν ἢ ἀρμυρίκη, ἀκμάζουσα εἰς ἐλώδη μέρη. «Ραμά» εἶναι τὸ ὕψωμα. Ἐν Ἑλλάδι καὶ δὴ ἐν Καρπάθῳ ἀπαντᾶται ὡς ἀρμυρίκια.

Τάξις ἐβδόμη: Στυλοφόρα

Οἰκογένεια: Μαλβίδια

34) BAMBAKI: ΓΟΣΣΥΠΙΟΝ τὸ ΠΙΩΔΕΣ⁴ (Gossypium Herbaceum)⁵.

Ὁ βάμβαξ θεωρεῖται ὡς ἡ πλέον σημαντικὴ κλωστικὴ οὐσία εἰς τὸν κόσμον. Ἡ ἰδέα τῆς κατασκευῆς ὑφασμάτων ἐκ βάμβακος ἐγεννήθη εἰς Ἰνδίας πρὸ 3.000 ἐτῶν. Τὸ φυτὸν τοῦ βάμβακος ὠριμάζει εἰς διάστημα 5 ἢ 6 μηνῶν. Ὁ καρπὸς του ὅστις εἶναι σκληρὰ κάψα, ὅταν ὠριμάσῃ ἀνοίγει τελείως καὶ ἐμφανίζει μίαν μικρὰν σφαῖραν ἐξ ἰνῶν χρώματος λευκοῦ ἢ κιτρίνου, αἱ ὁποῖαι φύονται εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῶν σπερμάτων. Αἱ ἴνες αὗται εἶναι δύο

1. Μ.Λ.Α., «Ρ.Β.»

2. Ἀρμυρίκια—Ἀουρα ἢ ἐν Ραμαῖ.

3. Μ.Ε.Ε.Φ.Ε., «Κ.Φ.Ζ.», σελ. 226.

4. Βαμβάκι—Βάμβαξ (Καρπάσινον).

5. Μ.Ε.Ε.Φ.Ε., «Κ.Φ.Ζ.», τόμ. Γ', σελ. 231.

ειδῶν, μακρὰ καὶ βραχεῖαι. Εἰς τὰ κλωστήρια αἱ μηχαναὶ διαχωρίζουν καὶ «κτενίζου» τὰς ἴνας. Ἐξ αὐτῶν κατασκευάζονται αἱ βαμβακερὰ κλωστὰ καὶ τὰ βαμβακερὰ ὑφάσματα. Ἐκ τῶν βραχειῶν ἰνῶν παρασκευάζεται καὶ ἡ κυτταρίνη, βασικὸν ὑλικὸν δι' οὗ κατασκευάζεται τὸ καλούμενον «ραιγιόν», πλαστικὰ ὕλαι, φωτογραφικὰ φιλμς κλπ.

Εἰς τὴν Ἁγίαν Γραφήν¹ ἀναφέρεται ἅπαξ μόνον ὡς «καρπάσινον» καὶ παράγεται ἀπὸ τὴν Ἰνδικὴν καὶ περσικὴν λέξιν «καρπάς», ἥτις σημαίνει βάμβαξ. Ἡ ὑπὸ τοῦ Πausανίου ἀναφερομένη «θρυαλλίς ἐκ καρπασίνου λίνου» ἥτις ἔκαιε πρὸ τοῦ ἀγάλματος τῆς Ἀθηνᾶς ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως, ἦτο ἐκ βάμβακος, τὸ ὁποῖον ὠνομάζει ὁ Πausανίας ὡς ἀνωτέρω.

Ἐν Καρπάθῳ φέρεται μὲ τὴν ὀνομασίαν «βαμβάκι» καὶ καλλιιεργεῖται σπανίως. Ἀνήκει εἰς τὴν οἰκογένειαν «Μαλβίδαι» ἢ «Μαλαχίδαι».

35) ΛΙΝΟΝ τὸ ΧΡΗΣΙΜΩΤΑΤΟΝ² (Linum Usitatissimum)³.

Ἀνήκει εἰς τὴν οἰκογένειαν «λινίδαι». Κύριος ἐκπρόσωπος τῆς οἰκογενείας τῶν λινιδῶν εἶναι τὸ λίνον τὸ χρησιμώτατον. Ἐτήσιον φυτὸν αὐξανόμενον ἐντὸς ἑκατὸν ἡμερῶν, ἦτοι ἀπὸ τὴν ἡμέραν τῆς σπορᾶς ἕως τὴν ἡμέραν τῆς συγκομιδῆς. Καλλιιεργεῖται διὰ τὸν βλαστὸν καὶ τὰ σπέρματα του. Ἐκ τοῦ βλαστοῦ του ἐκφύονται ἴνες χρησιμοποιοῦμεναι εἰς τὴν ὑφαντουργίαν διὰ τὴν κατασκευὴν τοῦ λίνου ὑφάσματος. Ἐκ τῶν σπερμάτων του ἐξάγεται τὸ λινέλαιον, χρησιμοποιοῦμενον ὡς στερεωτικόν, ὡς καὶ εἰς ἄλλας χρήσεις. Ἐκ τοῦ λίνου κατασκευάζονται ὑφάσματα ἀπὸ χονδρὰ ὡς τὰ πλέον λεπτά, ὅπως εἶναι τὰ συνήθη λινὰ καὶ ἡ λεγομένη «βατίστα» διὰ ποικίλας χρήσεις. Ἐπίσης κατασκευάζονται κλωστὰ ραφῆς χρησιμοποιοῦμεναι εἰς οἰκιακὴν καὶ βιομηχανικὴν κλίμακα.

Ἡ καλλιέργεια τοῦ λίνου εἰς τὴν Ἀσίαν καὶ τὴν Αἴγυπτον ἀνάγεται εἰς τὴν ἀρχαιοτάτην ἐποχὴν. Σπέρματα λίνου ἀνεκαλύφθησαν εἰς αἰγυπτιακοὺς τάφους, χρονολογούμενα ἀπὸ τῆς 15ης ἑκατονταετηρίδος. Ἐπίσης οἱ ἀρχαῖοι Ἀχαιοί, ὅπως ἀναφέρει ὁ Ὅμηρος, σαβάνωναν τοὺς νεκροὺς των μὲ λινὰ ὑφάσματα, τὰ ὁποῖα φαίνεται μετέφερον ἐκ τῆς Κολχίδος. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Θεοφράστου ἡ καλλιέργεια τοῦ λίνου ἦτο κοινὴ εἰς ὅλας τὰς ἑλληνικὰς χώρας.

Τὸ ὑφαντικὸν λινάρι δὲν θερίζεται, ἀλλὰ ξερρίζωνεται μὲ τὴν βοήθειαν εἰδικῶν μηχανῶν. Τὰ φυτὰ εἰς τὴν ἀρχὴν μουσκεύονται ὥστε νὰ καταστραφῇ ἡ κόλλα ποῦ κρατεῖ τὰς ἴνας ὅλας ὁμοῦ, πρᾶγμα ποῦ γίνεται εἴτε μέσα εἰς τὸ

1. Ἐσθῆρ: 6.

2. λινάρι-λίνον.

3. Μ.Ε.Ε.Φ.Ε., «Κ.Φ.Ζ.», σελ. 238.

ἴδιον ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν ἀτμοσφαιρικῶν συνθηκῶν εἶτε εἰς δεξαμενὰς μὲ ζεστό νερό. Ἀφοῦ ξηρανθῆ τὸ λινάρι, συνθλίβεται, ἔπειτα δὲ ὑποβάλλεται εἰς ἓν εἶδος ἄλωνίσματος, ὁπότε αἱ σκληραὶ ἴνες ἀπομακρύνονται ὡς μικρὰ σωματίδια. Αἱ ὑφαντικαὶ ἴνες ἀπομονώνονται, κτενίζονται, ἐνώνονται εἰς ταινίας καὶ λαμβάνουν τὴν μορφήν τῆς κλωστῆς. Ἀπὸ τὰς κλωστάς ταύτας κατασκευάζονται τὰ διάφορα ὑφάσματα. Ἡ χρησιμοποίησις τῶν λινῶν ὑφασμάτων, ὡς εἶπομεν, ἀνάγεται εἰς τοὺς ἀρχαίους χρόνους. Αἱ δὲ Αἰγυπτιακαὶ «μουμίες» εὐρέθησαν μὲ ἀνεπάφους τοὺς λινοὺς ἐπιδέσμους διὰ τῶν ὁποίων ἦσαν τυλιγμένοι.

Σήμερον τὸ ὑφαντικὸν λινάρι καλλιεργεῖται κυρίως εἰς τὸν Παλαιὸν Κόσμον, ὁ δὲ μεγαλύτερος παραγωγὸς εἶναι ἡ Σοβιετικὴ Ἐνωσις καὶ ἀκολουθοῦν ἡ Γαλλία καὶ τὸ Βέλγιον. Τέλος διάφοροι ποικιλίαι λίνου, ἐτήσιαι ἢ πολυετεῖς, καλλιεργοῦνται εἰς κήπους ὡς φυτὰ διακοσμητικά.

Ἐν τῇ Ἀγίᾳ Γραφῇ πλειστάκις ἀναφέρεται διὰ τὰς ποικίλας ὠφελείας του, καὶ κατ' ἀρχὰς πρὸς κατασκευὴν ὑφασμάτων, ἐνίοτε δὲ ἀναμειγμένον μετὰ μετάξης, ὁπότε ἀποτελεῖ πολυτίμιον ὑφασμα.

Ἀναφέρεται εἰς τὰ ἐξῆς χωρία: Ἐξ. 25:4, 26:1, 27:16, 27:18, 28:5, 28:8, 28:15, 28:38, 35:6, 35:23,25, 9:31. Ἰησ. τοῦ Ναυῆ, 2:6. Ἰεζ. 27:7. Ἐξ. 36:35, 36:37. Εἰς πλεῖστα τοῦ Λευϊτικοῦ χωρία. Δευτ. 16:23. Α' Βασ. 2:18. Α' Παρ. 15:27. Β' Παρ. 3:14, 5:12. Ἐσθ. 1:6, 8:15. Παρ. 31:13. Ἰεζ. 16:10, 16:13, 27:7, 47:17. Δανιήλ 10:5. Εἰς Λουκ. καὶ Ἀποκάλυψιν.

Εἰς τὸ Ἡσ. μβ': 3 καὶ Ματθ. 12:20, πρὸς παράστασιν τῆς τρυφερότητος τῆς καρδίας τοῦ ἀναμενομένου Μεσσίου ἀναφέρεται τὸ «λίνον τρυφόμενον οὐ σβέσει», ὅθεν τὸ λίνον ἐνταῦθα σημαίνει τὴν θρυαλλίδα λύχνου ἢ λαμπάδος, ἥτις εἶναι ἐτοίμη νὰ σβῆσῃ. Ὁ Ἰησοῦς δηλαδὴ πᾶσαν πονεμένην καρδίαν εὐρισκομένην εἰς ἀπελπισίαν, ὅταν ἔλθῃ εἰς μετάνοιαν, δὲν θὰ τὴν ἀποπέμψῃ, ἀλλὰ θὰ τὴν δεχθῆ, ἥτοι ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἀρπάξει ἀπὸ τοῦ θανάτου καὶ τῆς φθορᾶς πάντας τοὺς ἐπ' Αὐτὸν ἐλπίζοντας.

Ἡ καλλιέργεια τοῦ λίνου ἦτο πολὺ διαδεδομένη εἰς τὴν Αἴγυπτον. Ἐξ αὐτοῦ κατασκευάζοντο τὰ ὑφάσματα τῶν «μουμιῶν».

Ὁ Ἱερεμίας προσκαλεῖται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ νὰ προβῆ εἰς συμβολικὴν τινα πρᾶξιν διὰ νὰ ἐντυπώσῃ περισσότερον τὰ νοήματα. Ἀγοράζει λοιπὸν λινὴν ζώνην, τὴν ὁποίαν διατάσσεται νὰ τοποθετήσῃ πλησίον βράχου τινὸς τοῦ Εὐφράτου ποταμοῦ. Μετὰ τινα χρόνον διατάσσεται καὶ πάλιν νὰ λάβῃ τὴν ζώνην ταύτην, τὴν ὁποίαν εὐρίσκει ἐκ τῆς ἐργασίας τοῦ ποταμοῦ ἐφθαρμένην. Κατὰ τὴν συμβολικὴν ταύτην πρᾶξιν ζώνη ἐθεωρεῖτο ὁ Ἰσραηλιτικὸς λαός, ἡ δὲ κατασκευὴ τῆς ζώνης ἐκ λινοῦ ὑφάσματος ἐξ οὗ κατασκευάζοντο τὰ ἄμφια τῶν ἱερέων, ἐμφανίζει τὸν Ἰσραηλιτικὸν λαὸν ὡς λαὸν ἅγιον καὶ ἱερατικόν.

Ἐν Καρπάθῳ ὀνομάζεται «λινάρι» καὶ ὁ καρπὸς «λιναρὸσπορος». Περὶ αὐτοῦ ὑπάρχει καὶ ἡ σχετικὴ παροιμία: «τοῦ λιναριοῦ τὰ βάσανα ἔτράβηξαν».

Τάξις ἐνάτη: Τερεβινθώδη

Οἰκογένεια πρώτη: Ροντίδαι

36) Τὸ ΚΙΤΡΟΝ ἢ ΛΕΜΟΝΕΑ¹ (Citrus Limonium)².

Εἶναι φυτὸν ἰθαγενὲς τῶν Ἰμαλατῶν. Καλλιεργεῖται εἰς ὅλην τὴν Μεσογειακὴν περιοχὴν, εὐρέως δὲ εἰς τὴν Κάρπαθον. Παρομοιάζεται μὲ τὰς ὠραίας κορασίδας, τὰς ὁποίας ἐρωτεύονται οἱ νεαροὶ καὶ ἀπευθύνουν εἰς αὐτὰς αὐτοσχέδια δίστιχα, ὡς εἶναι τὸ ἀκόλουθον:

«Κοντοπλεγμένη λεμονιά μὲ τ' ἄνθη φορτωμένη,
ἢ ὦρα ποῦ σ' ἀγάπησα ἦταν εὐλογημένη».

Εἶναι ἐπίσης γνωστὰ αἱ ιδιότητες τοῦ καρποῦ τῆς εἰς τὴν νῆσον. Ὁ χυμὸς τοῦ «λεμονιοῦ» εἶναι φάρμακον ἀντισκορβουτικὸν χάρις εἰς τὴν μεγάλην περιεκτικότητά του εἰς βιταμίνην. Εἶναι εὐστόμαχον, διουρητικόν, ἀντιασθματικὸν καὶ ἀντιρρευματικόν. Ἄλλαχοῦ δὲ χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν ἀρωματοποιάν³.

37) ΚΙΤΡΟΝ τὸ ΜΗΔΙΚΟΝ⁴ (Citrus Medica)⁵.

Ἀνήκει εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν Ροντιδῶν. Ἐν Καρπάθῳ εὐδοκιμεῖ εὐρέως. Εἶναι δένδρον «χαμηλόν», ἀειθαλὲς καὶ ἀρωματικόν. Οἱ καρποὶ του τρώγονται ὑπὸ τῶν κατοίκων, ἢ δὲ ἐξωτερικὴ των ἐπιφάνεια εἶναι γεμάτη ἀπὸ σφαιρικὰ κύτταρα, εἰς τὰ ὁποῖα παρατηρεῖται αἰθέριον ἔλαιον. Ἄλλαχοῦ χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν σαπωνοποιάν, εἰς τὴν ζαχαροπλαστικὴν καὶ τὴν ἀρωματοποιάν. Ἐχει τονωτικὰς καὶ διουρητικὰς ιδιότητες, ἀντιαρθριτικὰς καὶ κατὰ τῆς ἀρτηριοσκληρώσεως τῶν νεφριτίδων, αἱμοπτυσιῶν καὶ τῶν ἥπατικῶν νόσων. Ὁ καρπὸς του ἐξάγεται τεμαχισμένος καὶ συντηρημένος ἐκ βαρελίων καὶ γίνεται σακχαρόπηκτος. Οἱ σπόροι του δὲ εἶναι διουρητικοί.

1. Λεμονά-Μηλέα.

2. Μ.Ε.Ε.Φ.Ε., «Κ.Φ.Ζ.», τόμ. Γ', σελ. 64.

3. Εἰς ἅπαντα τὰ ἐσπεριδοειδῆ βλ. παρατηρήσεις περὶ Μηλέας.

4. Τσιτρά-Μηλέα.

5. Μ.Ε.Ε.Φ.Ε., «Κ.Φ.Ζ.», τόμ. Γ', σελ. 243.

Ὑπὸ ἐνίων ἐρμηνευτῶν θεωρεῖται ἐν ἐξ ἐκείνων τῶν δένδρων πού θεωροῦνται ὡς δένδρα τῆς ζωῆς καὶ γνώσεως τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ¹.

38) ΚΙΤΡΟΝ τὸ ΝΕΡΑΤΖΙΟΝ² (Citrus Aurantium)³.

Εἶναι ἰθαγενὲς τῶν ἀνατολικῶν Ἰνδιῶν καὶ τῶν νήσων τοῦ Ἰνδομαλαϊκοῦ ἀρχιπελάγους. Ἡ ὀνομασία του προέρχεται ἐκ τοῦ Ἰνδικοῦ Νερούντζι, τὸ ὅποσον διετήρησαν οἱ Ἀραβες πρῶτον τοῦ 10ου αἰῶνος π.Χ. καὶ ἀργότερον οἱ Ἕλληνες. Τὸ ξύλον τῆς χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν ἐπιπλοποιίαν. Ἐκ τῶν ἀνθέων τῆς παράγεται τὸ γνωστὸν κιτρικὸν ὀξύ.

Ἐν Καρπάθῳ παρασκευάζεται ἐκ τοῦ καρποῦ τῆς τὸ «γλυκὸν τοῦ κουταλιοῦ» νεραντζάκι. Διὰ δὲ τὴν ὠραιότητα τοῦ καρποῦ τῆς, ἀναφέρεται τὸ δίστιχον:

«Λέεις τσ' ἐν ἤμαστε τσ' ἐμεῖς κοπέλλες στὸν τσαιρό μας
τσαὶ Νεραντζοῦλες φουντωτὲς τσαὶ μύριζε ὁ ἀθθός μας».

39) ΚΙΤΡΟΝ τὸ ΣΙΝΙΚΟΝ⁴ (Citrus Sinensis)⁵.

Ἰθαγενὲς τῆς Κίνας. Εἶναι ἐκ τῶν περισσότερον καλλιεργουμένων ἐσπεριδοειδῶν μετὰ πολλῶν καὶ ξένων ποικιλιῶν, χαρακτηριζομένων ἐκ τοῦ εἴδους τοῦ καρποῦ. Ἡ Καρπαθιακὴ μούσα δὲν τὴν λησμονεῖ:

«Τσιὰν ἀποθάνω γιῶ καὶ σοῦ, ἄλιο μου πορτοκάλι,
πέτρα μὴν ἀπομείνη πιὸ πάνω στὴ μιὰ τὴν ἄλλη».

(Συνεχίζεται)

1. Μπρατσιώτου Παναγιώτου, «Γένεσις», Πολυγραφημένα παραδόσεις, σελ. 20.

2. Νερατζά-Μηλέα.

3. Μ.Ε.Ε.Φ.Ε., «Κ.Φ.Ζ.», τόμ. Γ', σελ. 243 κ. ἐξ.

4. Πορτοκαλλὰ-Μηλέα.

5. Μ.Ε.Ε.Φ.Ε., «Κ.Φ.Ζ.», τόμ. Γ', σελ. 243 κ. ἐξ.